

Kiteen kaupungin lausunto Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, Siun soten, palvelustrategialuonnoksesta 2023 - 2038 ja palveluverkkoskenaarioista

Yleistä palvelustrategialuonnoksesta

Palvelustrategiapäätös tulee olemaan yksi hyvinvointialueen tärkeimmistä päätöksistä, sillä siinä määritellään pitkän aikavälin tavoitteet sosiaali- ja terveystalouden järjestämiselle Pohjois-Karjalan maakunnassa seuraavan 15 vuoden aikana.

On myös syytä huomata, että Pohjois-Karjalan väestön voimakas ikääntyminen ja hoitomuotojen sekä palveluntarjontatapojen kehittyminen voivat aiheuttaa tarvetta päivittää strategiaa säännöllisin väliajoin. Edellä mainituista syistä olisi syytä määrittellä ne palvelukokonaisuudet, jotka nykytiedon valossa nähdään tarpeen osalta suhteellisen pysyvinä ja vastaavasti myös ne palvelut, joiden tarjontaa ja saatavuutta on syytä tarkastella esimerkiksi kolmen vuoden välein. Pysyviksi määriteltävät palvelukokonaisuudet on syytä kiinnittää myös tarvittavien tilojen pitkäjänteisen hyödynnettävyyden ja kehittämisen mahdollistamiseksi.

Palvelustrategia sisältää erittäin merkittäviä muutoksia nykytilanteeseen. Palvelustrategialuonnos perustuu käsityksemme mukaan luotettavaan tilastoaineistoon ja arvioon väestön ikääntymisestä ja palvelutarpeen kasvusta. Aineistossa tuodaan esille nykyisiä puutteita ja viiveitä asukkaille tarjottavissa sotepalveluissa sekä toiminnallisia puutteita muun muassa integraatiossa. Henkilöstön ja rahoituksen riittämättömyys tuodaan asiakirjassa esille.

Henkilöstön saatavuuteen (vetovoima) ja pysyvyyteen (pitovoima) tulee kiinnittää kasvavaa huomiota hyvinvointialueella. Henkilöstön osaamisesta ja hyvinvoinnista on huolehdittava työn tekemisen tapojen muuttuessa. Esimerkiksi liikkuvuuden lisääminen voi olla virkistävä lisä työssä, mutta pidemmän päälle matka-ajaminen ei välttämättä houkuttele kaikkia työntekijöitä. Samoin yksityöskentely on vaativaa ja voi olla myös tietyissä tehtävissä työturvallisuusriski.

Asiakirjassa todetaan, että keskeinen tavoite on perustason vahvistaminen sekä palvelutuotannon uudistaminen kustannusten kasvun hillitsemiseksi. Tämä tavoite huomioon ottaen palvelustrategialuonnoksen merkittävä puute on se, että siinä ei ole lainkaan esitetty arvioita esitettyjen toimien kustannusvaikutuksista. Ne olisi pitänyt olla näkyvissä ennen lausuntokierrosta. Tältä osin palvelustrategiaa on mahdoton arvioida.

Kustannusvaikutuksia tulisi simuloida myös mahdollisten uusien palvelumuotojen osalta. Esimerkiksi ajoittain auki olevien palvelupisteiden kustannukset voivat nousta merkittäviksi, jos täyteen aikoja varattu päivä joudutaan perumaan työntekijän tai työntekijöiden sairastumisen takia ja asiakkaiden vastaanottoajat joudutaan järjestelemään uudelleen. Samoin matkareittien suunnitteluun on syytä kiinnittää enenevässä määrin huomiota matka-aikojen minimoimiseksi.

Tavoitteena oleva asiakkaan tarpeiden selvittäminen ensimmäisellä yhteydenotolla ja integraatiota tukevat hoito- ja palveluketjut ovat erittäin kannatettavia tavoitteita ja ovat hyvinvointialueen sisäistä kehittämistä. Sähköisiä palveluja tulee kehittää nykyisestä. On kuitenkin syytä pitää mielessä, että etäpalveluihin siirtyminen ei saa vaarantaa palveluiden saatavuutta tai laskea palvelun laatua.

Pidämme puutteena myös sitä, että palvelustrategian tavoitteiden mittareita ei ole esitetty.

Palveluverkon skenaariot 1 - 3 vuoteen 2038

Käsityksemme mukaan esitetyt 3 skenaariota koskevat soteasemapalveluverkkoa eli nykyisen terveyskeskusverkon muutosehdotuksia palvelustrategiassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Aluksi on todettava, että lausuntomateriaalin kartat ovat puutteellisia, eivätkä tuo esille alueiden todellista kokoa. Matkoista jää virheellinen käsitys, koska Valtimon ja Kesälahden osia puuttuu. On syytä huomata, että esimerkiksi Kesälahden eteläisimmästä osasta Kiteelle on matkaa 56 km, mikä vastaa matka-aikana n. 43 minuuttia.

Mikään esitetyistä skenaarioista ei ole mielestämme toimiva sellaisenaan, joten esitämme tarkentavia huomioita. Kiteen pääterveysasema on uudehko, hyväkuntoinen ja toimiva kokonaisuus. Kiteen pääterveysasema on kaikissa skenaarioissa merkitty laajan palvelun soteasemaksi, jossa on terveyskeskussairaala. Vähintään nykyiset palvelut tulee turvata Kiteen pääterveysasemalla jatkossakin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Kiteen pääterveysasemalla olisi akuuttivastaanotto viitenä päivänä viikossa ja lauantaisin. Tämä mahdollistaisi sen, että lääkäri tekisi vuodeosastokierron lauantaisin, mikä osaltaan nopeuttaisi potilaskiertoa ja tehostaisi toimintaa. Aukioloaikojen pidentämistä kannattaa arkisin harkita, sillä se vähentäisi liikennettä Tikkamäen suuntaan ja näin helpottaisi ruuhkia Joensuun alueella. Samoin muun muassa röntgen ja erikoislääkäripalvelut olisivat tarjolla Kiteen pääterveysasemalla.

Kesälahti on ainoastaan skenaariossa 3 merkitty lähipalvelupisteeksi. Kesälahden terveysasema peruskorjattiin vajaa 10 vuotta sitten ja tilat ovat toimivat. Kesälahdella tulee säilyttää nykyiset palvelut jatkossakin, jotta saavutettavuustavoite ja siten asukkaiden yhdenvertaisuustavoite toteutuvat. Tämä tarkoittaisi muun muassa sitä, että laboratoriopalvelut olisivat saatavilla kolme kertaa viikossa, sairaanhoitaja tavattavissa arkipäivisin ja lääkäri esimerkiksi kaksi kertaa viikossa. Samoin fysioterapia, neuvolapalvelut, hammashoito ja mielenterveyspalvelut olisivat saatavilla joitakin kertoja viikossa.

Rääkkylän ja Tohmajärven keskusten palvelutarpeeseen emme ota tarkemmin kantaa, mutta palvelupisteen säilyttäminen myös naapurikunnissamme on tarpeen. Lisäksi Tohmajärven suurempi lapsimäärä vaatii enemmän neuvola- ja kouluterveydenhuoltopalveluita kuin esimerkiksi Kesälahti.

Yhteenvetona voidaan todeta, että sotepalvelut ovat yksi keskeisimmistä peruspalveluista paikkakunnalla ja seudulla. Ne vaikuttavat elinvoimaan. Keski-Karjalan kunnissa, Kiteellä, Rääkkylässä ja Tohmajärvellä, asukkaita on taajamien lisäksi runsaasti myös haja-asutusalueilla ja matka hyvinkin pitkä taajamiin. Asukkaat joutuvat eriarvoiseen asemaan ja saavutettavuustavoite ei toteudu, jos palvelut keskitetään Kiteelle. Kitee ja Tohmajärvi ovat molemmat rajakuntia, myös tämä on otettava huomioon turvaamalla nykyiset soteasemapalvelut jatkossakin. Olemassa olevat käyttökuntoiset kiinteistöt tulee hyödyntää koko elinkaaren.

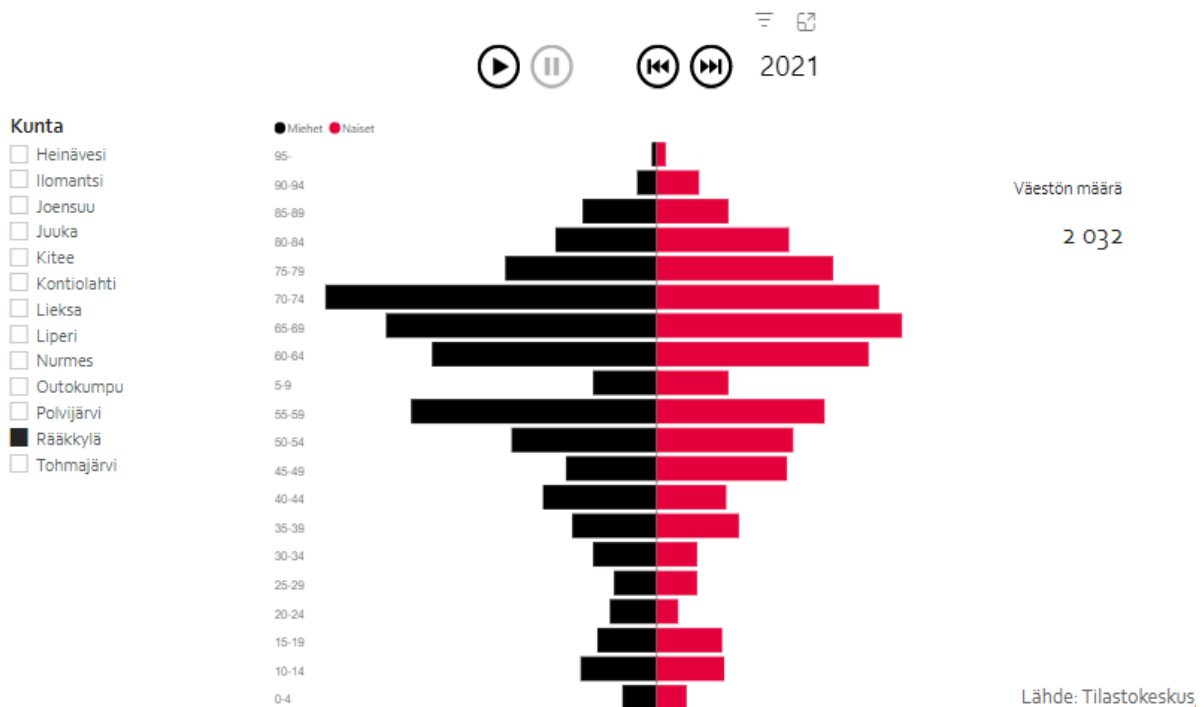
Rääkkylän kunnan lausunto Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia 2023 – 2038 sekä palveluverkon skenaarioista

Lain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 1 §:n 1. momentin mukaan lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhteen toimivat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut koko maassa. Saman lain 4 §:n mukaan palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita.

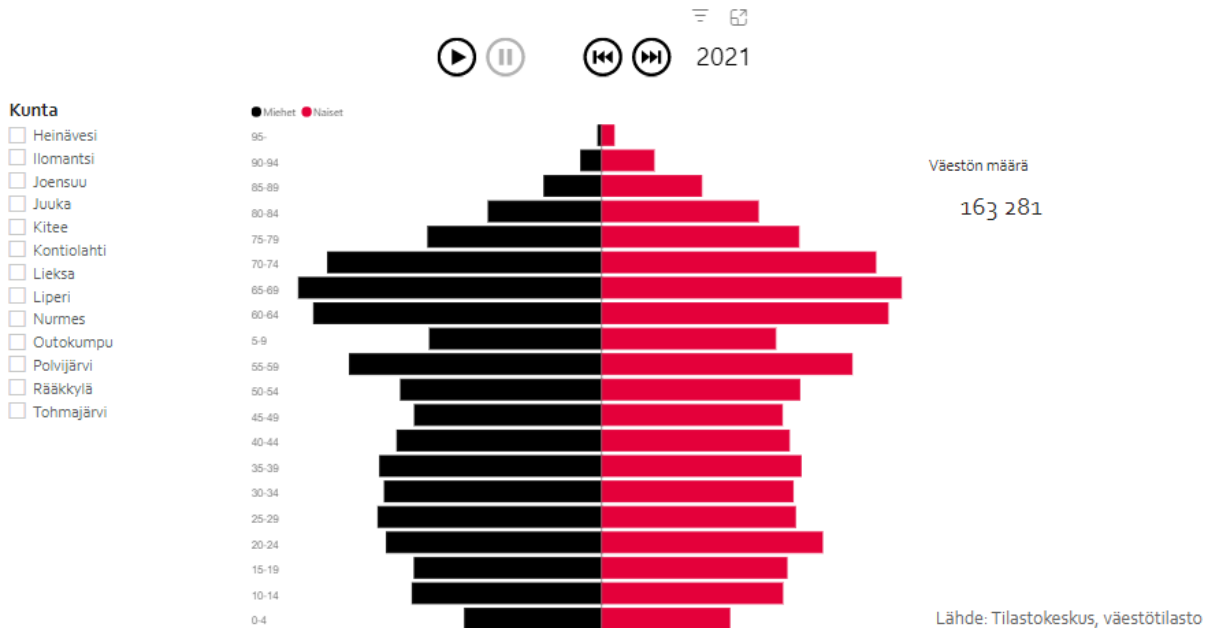
Väestöä ja palvelurakennetta koskevia faktatietoja Rääkkylästä verrattuna maakunnan vastaaviin tietoihin

Rääkkylässä on maakunnan ikääntynein ja sairain väestö

Väestön ikä- ja sukupuolijakauma Pohjois-Karjalassa

Väestön ikä- ja sukupuolijakauma Pohjois-Karjalassa

- kunnan asukkaista 43 % on yli 65-vuotiaita, yhteensä 847 ihmistä
- THL:n sairastavuusindeksi 143,6 kun se Pohjois-Karjalassa on 129,4
- asukasmäärän alenema -1,7– -3,5 % / vuosi viiden viimeisen vuoden aikana, mikä johtuu kuolleisuuden enemmyydestä syntyviin nähden
- Kunnan pienituloisuus indeksillä mitaten on 22 kun se maakunnassa keskimäärin on 18,4

Palveluverkko

Kunnassa on terveyskeskus, jossa on lääkärivastaanoton lisäksi hammashuollon vastaanottopalvelut ja muut avoterveydenhuollon palvelut. Terveyskeskuksessa on kymmenpaikkainen vuodeosasto.

Joukkoliikenne

Alla olevat joukkoliikenteen aikataulut ovat voimassa kouluaikoina, toisin sanoen koulujen loma-aikoina julkisen liikenteen yhteyksiä on paljon vähemmän kuin kouluaikaan.

Kunnassa on tällä hetkellä vain kolme ns. Kela-taksia, joista yksi ajaa vain satunnaisesti.

PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Rääkkylä-Hammaslahti	M-P	6:20	6:55	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Rääkkylä-Liperi-Joensuu	Koulu	7:00	8:35	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Rääkkylä-Hammaslahti	Koulu	15:05	16:05	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Hammaslahti-Rääkkylä	Koulu	7:45	8:50	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Joensuu-Liperi-Rääkkylä	Koulu	13:55	15:35	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Hammaslahti-Rääkkylä	M-P	17:00	17:30	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Rääkkylä-Hammaslahti-Joensuu	SS	13:35	14:50	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Joensuu-Hammaslahti-Rääkkylä	SS	15:10	16:20	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Rääkkylä-Rasivaara-Kitee	Koulu	7:10	7:50	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Rääkkylä-Haapasalmi-Kitee	Koulu	15:05	16:20	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Kitee-Haapasalmi-Rääkkylä	Koulu	7:25	8:50	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta
PK	KOS/KW	Savonlinja Oy	2021/2	Kitee-Rasivaara-Rääkkylä	Koulu	15:10	15:50	7.6.2021 - 2.6.2024	1+1 vuotta

Edellä kerrotusta johtopäätökset ovat seuraavat:

Rääkkylän kunnan ikärakenne, suuri sairastavuus, pienituloisuus ja heikot julkiset kulkuyhteydet (kunnassa vain kolme, oikeastaan 2,5 ns. Kela-taksia) johtavat siihen, että perustason hoitoon tai hammashuollon palvelujen piiriin hakeutuminen vähenisivät, mikäli perustason terveydenhuollon palvelut viedään pois. Sen seurauksena olisi maakunnan sisällä tapahtuva terveyserojen kasvu, sairastavuusindeksin kasvu ja sitä kautta sosiaali- ja terveydenhuoltokustannusten kasvu.

Sekä lyhyt- että pitkäaikaispaikkojen keskittäminen kauas omaisista ja läheisistä merkitsisi sekä hoidon tarpeessa olevien ihmisten että heidän läheistensä psyykkistä kuormitusta, mikä merkitsisi sairastamiskasvusta ja riskiä siitä, että kuntoutuminen tapahtuisi hitaammin.

Kunnan sote-palvelujen tilat ovat hyväkuntoiset ja kunta sitoutuu pitämään ne kunnossa. Muun muassa terveyskeskuksen sisäilman laatua seurataan säännöllisesti. Hyvinvointialueen pääomamenot tulisivat päivittäin kasvamaan, mikäli palvelujen keskittämisen myötä rakennettaisiin uusia tiloja keskuksiin ja samanaikaisesti suljettaisiin käyttökelpoiset ja pääomakustannuksiltaan pienet tilat muualta maakunnasta.

Perusterveydenhuollon palvelujen lopettaminen merkitsisi myös riskiä apteekkitoiminnan loppumiselle Rääkkylästä. Tämä olisi merkittävä heikennys niin kunnan palvelurakenteeseen kuin asukkaiden turvallisuudentunteeseen. Apteekit ovat tärkeä osa suomalaista terveydenhuoltoa ja niiden palveluilla on iso merkitys terveydenhuollon vaikuttavuuteen ja hoitopolkujen toimivuuteen. Apteekkien neuvonta ja opastus keventävät merkittävästi muun terveydenhuollon kuormitusta.

Apteekin tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat paikalliset sote-palvelut, joiden kadotessa myös apteekki on vaarassa.

Yhteistyö lähiterveyskeskuksen osaavan henkilökunnan kanssa lisää asiakkaiden lääkitysturvallisuutta, koska monet asiakkaiden lääkiasiat ja monet muutkin terveyteen liittyvät asiat pystytään hoitamaan samojen tuttuhenkilöiden kanssa, jotka tuntevat asiakkaan ja hänen tilanteensa.

Sote-palvelut ja apteekki ovat kuntalaisille tärkeitä lähipalveluita. Jokaisella kuntalaisella tulee olla mahdollisuus lähipalveluihin myös Rääkkylässä. Rääkkylän terveyskeskuksen lopetus vaarantaisi myös Rääkkylän apteekin tulevaisuuden.

Rääkkylässä on myös yksityistä vanhusten hoiva- ja asumispalveluja tarjoavat yksiköt Virsu ja Viherlaakso,

joiden toimintaedellytyksiin kuuluu hyvä ja läheinen yhteistyö toimivan terveyskeskuksen, Siun Soten järjestämän kotipalvelun ja kotisairaanhoidon sekä paikallisen apteekin kanssa. Toimivan terveyskeskuksen sulkeminen aiheuttaisi merkittävän riskin sille, että myös nämä palvelut rapautuisivat ja että ne siirtyisivät hyvinvointialueen vastuulle.

Niin ikään edelleen käsillä oleva pandemia ja sen hallinta sekä maamme huoltovarmuus edellyttävät riittävästi hajautettua palvelutuotantoa

Opiskeluhoitopalvelut

Voimassa olevan terveydenhuoltolain 15 a § 5. momentin mukaan opiskeluhoitopalvelujen on oltava oppilaiden ja opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Hyvinvointialueen on järjestettävä tässä pykälässä tarkoitetut palvelut ensisijaisesti koulussa tai oppilaitoksessa. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjän on tarjottava hyvinvointialueen käyttöön tarkoitukseen soveltuvat tilat palvelujen järjestämiseksi. Jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjän ei ole mahdollista tarjota tarkoitukseen soveltuvia tiloja koulusta tai oppilaitoksesta, hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tarjoamissa koulun tai oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevissa tarkoitukseen soveltuvissa tiloissa. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä on oikeutettu saamaan tilojen käytöstä aiheutuvista kustannuksista kohtuullisen korvauksen hyvinvointialueelta.

Laista seuraa se, että Rääkkylässä on oltava riittävät opiskeluhoitopalvelut ja niiden järjestäminen on mahdollista nyt hyvin toimivassa terveyskeskuksessa.

Sote-palvelujen tarvitseman infran kunto

Rääkkylän terveyskeskus ja palvelukeskus Pihlajakoti ovat Freesi-sisäilman seurantapalvelun piirissä eli rakennuksista mitataan lämpötilaa, ilmankosteutta, hiilidioksidia, paine-eroa ja TVOC-päästöjä. Myös vuodeosasto tulee tänä vuonna saman seurantajärjestelmän piiriin. <https://freesi.io/fi/>

Pihlajakodilla ja terveyskeskuksella on käytössä tuloilmaan kytketty Baumedin Varionix-ionisaatiojärjestelmä, joka poistaa ilmasta tehokkaasti epäpuhtauksia, taudinaiheuttajia ja parantaa muutoinkin rakennusten sisäilman laatua. <https://baumedi.fi/menetelmat-puhtaaseen-sisailmaan/>

Rakennuksia on myös saneerattu aina tarvittaessa mm. terveyskeskuksen koko vesikatto on uusittu vuonna 2014, Pihlajakodin sadevesikourut uusittiin vuonna 2018 ja samassa yhteydessä parannettiin Pihlajakodin ja terveyskeskuksen tiiliulkoverhouksen tuuletusta poraamalla tuuletusraot verhouksen alareunaan joka kolmanteen saumaan sekä muotoiltiin Pihlajakodin maanpinnan kallistuksia pois päin rakennuksesta. Viimeisimpänä tehtynä korjauksena Pihlajakodin ja terveyskeskuksen ikkunat on uusittu vuonna 2021. Lisäksi terveyskeskukselle on hankittu 30 kW:n aurinkosähköjärjestelmä vuonna 2022.

Terveyskeskukseen hankitaan tänä vuonna myös varavoima. Elinvoimalautakunta on päättänyt asiasta kokouksessaan 27.4.2023.

Rakennusten sisäilmaraportit ovat tämän lausunnon liitteenä.

Lainsäädännöstä

Hallintolain 33 §:ssä säädetään, että asiakirjan täydentämistä, selityksen antamista ja selvityksen esittämistä varten on asetettava asian laatuun nähden riittävä määräaika.

Kunta toteaa, että lausunnon antamiseen oli alun alkaen varattu vain 12 työpäivää.

Hallintolain 41 §:n 1 momentissa säädetään, että milloin asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Yhteenveto

Rääkkylän kunta toteaa, että lausunnon antamiselle ei ole annettu riittävää mahdollisuutta, kun lausuntopyyntöön sisältöä ei ole yksilöity. Kunta esittää aikataulun lykkäämistä ja uutta lausuntopyyntöä. Uudessa lausuntopyyntössä lausunnonantajilla tulee olla mahdollisuus tutustua myös eri vaihtoehtojen vaikuttavuusarviointeihin. Pyyntössä on myös oltava yksilöitynä, mistä lausunnonantajien pitää antaa lausuntonsa. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen on itse huolehdittava siitä, että eri kansalaisryhmät voivat myös antaa lausuntonsa riittävin pohjatiedoin annettuna ja että lausuntojen antamiseen on varattu riittävä aika.

Rääkkylän kunta vastustaa jyrkästi nyt esitettyjä skenaariovaihtoehtoja 1. ja 2., koska ne asettavat maakunnan ja sen asukkaat palvelujen tasa-arvoisen palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden kannalta katsoen jyrkästi eriarvoiseen asemaan. Palvelujen keskittäminen ja maakunnan ihmisten kuljettaminen pitkien matkojen päähän on vahingollista ilmastonäkökulmasta katsoen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon perustason palvelut on toteutettava paikkakunnalla kiinteässä toimipaikassa toteutettuna lähipalveluna.

Skenaariokartoissa matka-ajan mukaan esitetyt etäisyydet eivät pidä paikkaansa Rääkkylän osalta, koska käytössä olevan tiestön korjausvelka on kasvanut liian suureksi ja koska tienpidon luokituksissa maantiellä 482 Rääkkylästä Tolosenmäkeen talvihoitoluokka on III, joka tarkoittaa pisintä toimenpideaikaa. Keskinopeus pimeän talven ja lumisateiden aikana on maksimissaan vain 55 km/h, jolloin matkaan kuluu noin 42 minuuttia. Matka-aika Joensuun Tikkamäkeen on talvella samoissa olosuhteissa yli tunnin.

Asian merkittävyyden vuoksi kunnanhallitus katsoo, että Rääkkylän valtuuston tulee saada mahdollisuus antaa tämä lausunto, koska toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat kansalaisten ja kuntien elinvoiman kannalta ratkaisevan tärkeitä.

Heinäveden kunnan lausunto:

Palveluverkon skenaarit

Skenaario 1: Vahvat laajan palvelun sote-asetat

Skenaario tuottaa liian harvan laajan palvelun soteasemaverkon. Heinäveden näkökulmasta lähin laajan palvelun soteasema olisi Outokummussa, johon on noin tunnin etäisyys Heinäveden kirkonkylältä. Lähipalvelupiste Heinävedellä ei tosiasiallisesti turvaa palvelujen saavutettavuutta.

Skenaario 2: Monipuoliset palvelut koko maakuntaan

Mallissa laajan palvelun soteasema Liperissä on Heinäveden näkökulmasta saavutettavampi kuin skenaariossa 1. Skenaariossa on kuitenkin asema myös Outokummussa, joka voi olla saavutettavampi osalle Heinäveden asukkaista.

Skenaariossa todetaan, että soteaseman palveluvalikoima ja kiinteistö voi erota nykyisestä. Heinäveden kunta esittää huolensa, että palveluiden tulisi olla tosiasiallisesti saavutettavia, ettei terveyserot lähde edelleen kasvamaan. Hyvin toimivilla peruspalveluilla voidaan ennaltaehkäistä kalliiden erityispalveluiden tarvetta.

Skenaario 3: Laaja lähitoimipaikkojen verkosto

Heinäveden näkökulmasta skenaario ei eroa skenaariosta 2.

Yleisesti skenaarioista:

Etäisyyden vuoksi Heinävedellä on oltava aina lähipalvelupiste. Heinävedellä on kuitenkin huoli siitä, että soteaseman palvelutaso (skenaario 1 ja 2) tai lähipalvelupisteen (skenaario 3) on matala. Erityisesti Heinäveden kunnan näkökulmasta skenaariossa 1 laajan palvelun sote-asetamaverkosto on liian harva ja Heinäveden näkökulmasta laajan palvelun asema tulisi olla myös Liperissä kuten on skenaariossa 2 ja 3.

Julkinen liikenne Heinävedeltä laajan palvelun soteasemille on erittäin harvaa. Outokumpuun ei ole lainkaan julkista liikennettä Heinävedeltä. Liperin yhteydet ovat myös harvat. Saavutettavuus julkisella liikenteellä ei ole toteutettavissa.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia 2023–2038

Tavoite, että asiakkaan palvelutarve selviää ensimmäisellä yhteydenotolla, jonka jälkeen asiakas ohjataan hänen tarpeisiinsa vastaavaan palveluun yhden luukun periaatteella. On tärkeä ja palvelulupaus vahva.

Palveluverkkostrategiassa todetaan, että on olemassa erilaisia tapoja tuottaa sama palvelu. Monikanavainen palveluverkko koostuu sähköisistä palveluista, kotiin annettavista palveluista, liikkuvista palveluista, sosiaali- ja terveysasemilla annettavista palveluista sekä keskitetysti hyvinvointihyvinvointialueella tai Itä-Suomen yhteistoiminta-alueella annettavista palveluista.

Palvelut eivät ole samanlaiset kaikkialla, mutta niillä alueilla, joissa väestön palvelutarve on samanlainen, palvelut ovat samanlaiset ja niitä tehdään samanlaisella konseptilla.

Palveluverkkosuunnitelmassa määritetään kriteerit, joiden perusteella alueen palvelut määräytyvät ja myös muuttuvat, kun väestön palvelutarve muuttuu.

Heinäveden kunnan näkökulmasta on huoli siitä, että palvelut keskittyvät hyvinvointialueella koska väestön palvelutarve näyttää käyntien tai mittareiden osalta pienemmältä, koska palvelut eivät ole todellisuudessa saavutettavia pitkien etäisyyksien myötä tai palvelua ei pystytä toteuttamaan.

Heinäveden kunnan asukkaiden palvelutarve on sotepalveluissa suurta eikä ole tulevaisuudessakaan vähenemässä. Kunnan väestö on ikääntynyttä ja kuntalaiset sairastavat keskimääräistä enemmän. Lähellä olevien palvelujen tarve on suuri ja siksi niiden saatavuus ja saavutettavuus on turvattava.

Liikkuvien palveluja ovat esim. tietyinä päivinä palvelupisteeseen (= omaan tai kumppanin tilaan, esimerkiksi kouluun, päiväkotiin, kaupungintalolle tai kylätaloon) tuotavat palvelut, monipalveluauto, rokotustapahtumat kumppanien tiloissa, koululle jalkautuva suun terveydenhuollon yksikkö tai päiväkotiin jalkautuva neuvolapalvelu. Heinäveden kunta näkee hyvänä liikkuvien palveluiden kehittymisen niin, että palvelu tulee asiakkaan luo.

Palvelustrategian tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit taulukossa ei ole valmisteltu vielä yhtään mittareita vaan mittarit valmistellaan päätöksentekovaiheeseen, joten kaikkien tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointiin liittyviin mittareihin ei voi ottaa kantaa. Mittariston pitäisi kertoa kuitenkin mahdollisimman tarkasti, mihin toimenpiteillä tähdätään ja kuinka hyvin tehdyillä toimenpiteillä on osuttu.

Palvelustrategia ja palveluverkkosuunnitelma linjaavat tulevaisuuden investointitarpeita, joiden toteuttamiseksi tarvitaan lainanottovaltuus. Sen saaminen edellyttää tasapainossa olevaa taloutta sekä riittävää vuosikatetta. Investointitarpeita on priorisoitava, jotta lainanottovaltuus riittää kriittisiin investointeihin.

Aluevaltuusto on osoittanut palvelustrategialle ja palveluverkolle myös nopeita säästötavoitteita talousarviossa 2023, jonka mukaan vähintään 1,25 milj. euron säästöt kohdennetaan palveluverkkoon sen jälkeen, kun palvelustrategia ja palveluverkkosuunnitelma on valmisteltu ja hyväksytty aluevaltuustossa.

Heinäveden kunta on huolissaan palveluverkkoon kohdistuvista säästöistä. Säästöjä haetaan digitalisaation kehittämällä, mutta toiminnan kehittäminen vie aikaa. Asumispalveluissa tavoitteena on myös keventää ja monipuolistaa palvelurakennetta. Muutoksella pyritään varmistamaan henkilöstön riittävyttä ja siten turvaamaan peruspalveluja sekä hillitsemään kustannusten kasvua palvelutarpeen kasvaessa. Palvelurakennetta monipuolistamalla halutaan varmistaa asukkaan palvelutarvetta vastaavat oikea aikaiset palvelut. Asumispalvelujen tavoitteet edellyttävät myös vaikuttavia toimia kotona asumisen tukemiseksi ja iäkkäiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi. Heinäveden kunta on huolissaan, että kotona asumisen palveluissa ikäihmiset voivat olla liian pitkään ja huonokuntoisina kotona hoidettavina.

Palvelujen tuottamisen määritelmät ja kriteerit (liite)

Palvelujen tuottamisen määritelmät ja kriteereissä on Heinävedelle merkityksellistä se, että terveysasemat ja vastaanotto toiminta (hoitajan ja lääkärin vastaanotto) tulee olla lähipalvelu ja sote-aseman koko tulisi olla henkilöstömitoitukseltaan riittävällä tasolla. Heinäveden näkökulmasta huolta herättää se, että koska esityksessä suurempi laajan palvelun sote-asema tarjoaa

lääkäripalveluja lähistön pienemmille sote-asetuille voi pienemmällä asemalla palvelut jäädä saamatta henkilöstöpulan myötä.

Sote-asetuille jalkautuvaa palvelua tulisi olla asiakastarvetta vastaavasti. Nyt esitetyssä mallissa valtaosa palveluista tuotetaan laajan palvelun asemilla. esim. fysioterapia (terveyden edistäminen, lääkinnällinen kuntoutus, tules, apuvälinetyö) tuotetaan muilla kuin laajan palvelun asemilla aseman muiden palveluiden mukaisesti. Määritelmä jättää hyvin avoimeksi sen, että onko Heinävedellä ko. palveluita vai ei.

Liikkuvien palveluiden kehittämisessä kunta näkee hyvänä, että esim. hammashoitajan vastaanottokäynti voidaan tarjota lähipalveluna liikkuvan yksikön avulla sovitussa tilassa tai jopa digitaalisena palveluna pienille lapsille.

Sosiaaliohjaus ja sosiaalityö tulisi olla asiakasta lähellä. Kouluterveydenhuolto tulee olla lähipalvelu tai liikkuva palvelu Heinävedellä, vaikka oppilasmäärä pienenee. Lasten fysio- ja toimintaterapian on tärkeää olla jalkautuvaa palvelua ja ovat tärkeä osa (varhaiskasvatus-, koulu- ja neuvolakonsultaatiot) Lasta odottavien perheiden palvelut sekä lapsiperheiden neuvolapalvelut, joilla on alle kouluikäisiä lapsia jo nyt toiminut osin Heinävedellä kouluterveydenhuollon yhteydessä.

Lastensuojelu on sijoitettu alueelliseen laajan palvelun sote-asetuille, josta liikutaan asiakkaan tarpeen mukaan koko maakunnan alueelle. Heinäveden kunnan näkökulmasta on tärkeää, että palvelu liikkuu asiakastarpeen mukaan paikkakunnalle, ettei palvelu jää toteuttamatta.

Heinävedelle on tärkeää, että ikääntyneiden asumisyksiköt Ikääntyneiden kotihoito ja kotisairaanhoido tuotetaan lähipalveluina. Kriteereissä todetaan, että yksiköiden sijoittelussa tulee huomioida väestömäärä ja saavutettavuus sekä lääkäripalvelujen alueellinen tarjonta. Huoli lääkäreiden saatavuudesta vaikuttaa myös tämän palvelun tuottamiseen.

Näytteenotto on määritelty lähipalveluksi, jota täydennetään liikkuvien palveluin harvaan asutuilla alueilla. Kriteereinä palveluiden tuottamiselle on väestömäärä, asiakasmäärä, näytteitä/ vuodessa ja kustannukset / otettu näyte. Hyvinvointialueelle kannattavuuden kannalta ratkaisevaa on tilojen kustannukset, sekä palveluntarve. Toimipisteet ovat kustannustason ja asiakasmäärien vuoksi hyvin erilaisia. Heinävedellä on huoli, että palveluiden tuottaminen edellyttää tiettyjä asiakasmääriä, mutta supistetut palvelut eivät tuota riittäviä käyntimääriä.

Lausunto Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, Siun soten, palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista

Hyvinvointialueen palvelustrategiaan on hyvin ja monipuolisesti kuvattu maakunnan sote-palveluiden järjestämiseen liittyvät haasteet, alueen vahvuuksien kuvaaminen on selvästi jäänyt vähemmälle. Palvelustrategian tulee kuvata palvelut ja rakenteet, jotka ovat riittävän muunneltavia. Rakenteen tulee olla joustava tulevaisuuden muuttuvia tilanteita varten. Palvelun laatuun tulee kiinnittää erityistä huomiota mm. osaamisen kehittämisen toimenpiteillä.

Palvelustrategia toteuttaa Siun soten palvelulupausta: oikea palvelu, oikeaan aikaan, oikeassa paikassa. Kääntäen ei kaikkea kaikille kaikkialla.

Väestörakenteen lisäksi Pohjois-Karjalan palvelutarvetta ovat jo pitkään nostaneet väestön pienituloisuus, korkea työttömyys, korkea sairastavuus ja monisairastavuus, osin myös aluetta pitkään vaivannut lääkäripula perusterveydenhuollossa. Yhdessä ne luovat rakenteellisia ongelmia, joihin palvelutuotannon tulee kyetä vastaamaan nykyistä paremmin.

Kriittinen menestystekijä on henkilöstön riittävyys, osaaminen, työhyvinvointi ja sitoutuneisuus. Henkilöstövoimavarojen johtamisessa pitää pyrkiä mahdollisimman alhaalla tapahtuvaan päätöksentekojärjestelmään paitsi resurssien näkökulmasta niin myös toimivallan näkökulmasta. Vaikka sote-palvelut ovatkin hierarkkinen ja moniportainen palvelurakenne, joustava ja lähellä asukasta tapahtuva päätöksenteko tehostaa palvelutuotantoa eikä tuo turhia viiveitä eikä virhearviointeja palvelutuotantoon. Myös toimenpiteitä kelpoisuusvaatimukseen avustavan henkilökunnan osalta on syytä vaikuttaa kansallisesti.

On hyvä, että digitaalisten palveluiden kehittäminen on kirjattu vahvasti ja siihen suunnataan resursseja. Olisi tärkeää, että etenkin lasten ja perheiden palveluissa asukkaiden ohjaus hyvinvointialueen, kuntien ja 3. sektorin palveluihin voisi tapahtua yhteisen sähköisen alustan kautta.

Lastenneuvola palvelut tulee turvata lähipalveluna. Tässä voidaan hyödyntää tarvittaessa myös liikkuvia palveluja olemassa oleviin kiinteistöihin mm. kouluihin. Liperin kunta toteaa lausuntonaan, että kiinteät äitiys- ja lastenneuvolapalvelut tulee jatkossakin turvata Ylämyllyn taajamassa ja terveysasemalla kirkonkylällä. Viinijärven lastenneuvolapalvelut voivat toimia koulun tiloissa. Sosiaaliohjauksen ja sosiaalityön työikäisten palvelut, lapsiperhepalvelut, lastensuojelu ja vammaispalvelut voitaisiin

tarvittaessa hoitaa osittain liikkuvia palveluja hyödyntäen, mikäli palvelutarve ei edellytä kiinteätä palvelua.

Digitaalisissa palveluissa ja digiarkkitehtuuria suunniteltaessa kannattaa arvioida, mitä digipalveluja voidaan toteuttaa yli maakunnallisesti ja millainen osa digipalveluista voisi olla ns. vertaispalveluja, jolloin ne eivät ole maakuntaan sidottuja palveluja esim. yksinäisyys on maakuntamme suuria huolia, johon palveluun myös laajempien alueiden ystäväpalvelu tms. puhelimitse tai verkossa on mahdollista toteuttaa kolmannen sektorin kanssa yhteistyössä, vaikka yli maakunnallisestikin resursseja säästään. Sivun 18 kuvaan voisi lisätä vielä yli maakunnallinen kehikko + kansallinen kehikko.

Palvelustrategiassa tulisi vahvemmin näkyä lapsiasiakkaan erityisyys, lapsen edun ensisijaisuus ja lapsivaikutusten arviointi. Lapsiomaisen huomioiminen myös aikuisten palveluissa tulisi nostaa tavoitteeksi.

Perhe- ja sosiaalipalvelujen osalta ensivaiheen asiakasohjauksen malli on hajautettu ja palvelujen tuottamisen tapa vaihtelee eri alueilla palveluaikojen, käytettävien resurssien ja toimintamallien osalta. Sosiaalihuollon asiakkaille nimetään omatyöntekijä ja lastensuojelussa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, jolloin asiakkuudessa olevien yhteydenotot suuntautuvat usein suoraan heille

Tärkeää tunnistaa, että maakunnassamme on alueita, joilta löytyy myös järjestökentästä mahdollisuuksia kumppanuusyhteistyöhön. Tämän palvelutuotteen ei tarvitse olla kaikkialla samanlainen tai, että maakunnassa kaikkialla toimisivat samat kumppanuuspalvelut.

Yhteistyö kuntien ja 3. sektorin kanssa on kuvattu sivulla 34 melko suppeasti, joten on hyvä, että asiassa laaditaan erillinen yhteistyösopimus. Yhteistyön kuvauksessa tulisi olla maininta yhteiskehittämisestä. Hyvinvointialueen ja maakunnan kuntien yhteiskehittämisestä on hyvänä esimerkkinä mm. ITLAn lapsuuden rakentajatverkosto. Tällaisella yhteisellä toiminnalla kehitetään sekä varhaista tukea kuntien palveluissa että perustason ja erikoissairaanhoidon sotepalveluja.

Tiedolla johtamisen osiossa s. 35 voisi olla maininta tiedon tuotannosta tukemaan myös kuntien palveluiden kehittämistä sekä hyte-työtä.

3. sektorin palvelut tukevat hyvinvointialueen sote-palveluita. Ohjautuminen 3. sektorin palveluihin on tällä hetkellä kuitenkin puutteellista ja 3. sektorilla on mahdollisesti hyödyntämätöntä resurssia. Yhteistyö 3. sektorin (järjestöt ja seurakunta) kanssa tulisi vahvemmin kirjata strategiaan.

Pitkien välimatkojen maakunnassamme on tärkeää tunnistaa liikkuvien palvelujen moninaiset mahdollisuudet; työntekijät liikkuvat, ihmisiä liikutellaan ryhminä, kulkuneuvojen uudenlaisia varustuksia kehitetään. Mitä pidempään asukkaat voivat asua kodeissaan tuettuina, turvallisesti ja terveinä sen parempi. Jos nämä lähipalveluluonteiset palvelut eivät toimi joustavasti, seuraa siitäkin suurempaa painetta yhteisölliseen / laitosasumiseen.

Useiden sote-toimintojen muuttuminen liikkuviksi ja arkiympäristöön jalkautuviksi palveluiksi on hyvä asia ajatellen etenkin alueilla, joissa väestö vähenee. Liikkuvien palvelujen saavutettavuus edellyttää kuitenkin vahvaa viestintää ja yhteistyötä ja -suunnittelua kuntien kanssa ja tähän tulee luoda yhteistyön mekanismit.

Työvoiman saatavuus haastaa kansallisesti kouluttamaan työvoimaa ulkomaisen työvoiman kautta, samoin kuin kehittämään uudenlaisia ennakoivia malleja esim. ikääntyvän väestön palveluihin. Tavoitteena on palvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja oikea-aikaisuuden parantuminen. Sujuvan asiakasohjauksen myötä häiriökysyntä vähenee ja asiakas pystytään ohjaamaan suoraan tilanteensa edellyttämän palvelun piiriin. Tämän tavoitteen toteutumisessa on tärkeää tunnistaa TE24 uudistuksen mahdollisuudet ennakoida työikäisen väestön hyvinvointia asumisen, asumisen tukemisen, kuntoutumisen ja työllistymisen kautta yhdessä kuntien, kuntien työllisyyspalveluiden ja elinkeinoelämän kanssa.

Viinijärven koulun peruskorjaus/uudisrakennussuunnittelussa on huomioitu kaksi tilaa liikkuville palveluille. Näissä tiloissa voivat tehdä työtä kouluterveydenhoitaja, neuvolaterveydenhoitaja, koulukuraattori, koululääkäri, psykologi sekä alueen näytteenotto vuoropäivinä. Tämä huomioitavaksi palveluiden suunnittelussa.

Lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluiden kehittäminen tulisi nostaa tavoitteeksi. Tällä hetkellä nämä palvelut puuttuvat, vaikka tarve on kasvava ja erikoissairaanhoidon kuormittunut. Kun kyseessä on lapsiasiakas, tulisi tuki saada viiveettä.

Liperin kirkonkylän terveyskeskus on rakennettu laajan palvelun yksiköksi, jossa ovat terveyskeskussairaala, ensiapu, lääkäri-, kuntoutus-, neuvola-, kuvantamis-, ja laboratoriopalvelut, hammashuolto sekä hallinnon ja työterveyshuollon tiloja. Liperin laajan palvelun yksikkö rakennettiin ennakoiden muun muassa Heinäveden ja Rääkkylän Oravisalon asukkaiden palvelutarpeita. Näiltä alueilta paikalliset asukkaat käyttävät jo nykyisin Liperin kirkonkylän yksityisiä ja julkisia palveluita. Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen yksikön sijainti kirkonkylällä terveyskeskuksen vieressä tuo palveluihin synergiaetua. Pohjois-Karjalassa hyvinvointialueen vastuulla on myös ympäristöterveydenhuollon palvelujen järjestäminen.

Liperin terveyskeskus valmistui vuonna 2016. Ei ole yhteiskunnallisesti tarkoituksenmukaista, että uusia ja toimivia tiloja jäisi tyhjilleen ja samaan aikaan lähialueelle rakennettaisiin uutta tilaa tai tehtäisiin mittavia muutostöitä olemassa olevissa tiloissa. Ei ole myöskään tarkoituksenmukaista lähteä tekemään Liperin terveyskeskuksessa mittavia muutostöitä muuttamalla esimerkiksi vastaanottotiloja palveluasumisen tiloiksi.

Vanhemman rakennuskannan osalta kuntien ja hyvinvointialueen tulisi mahdollisimman pian tarkastella yhdessä kunkin rakennuksen tarvetta, jotta rakennukseen kohdistuvat peruskorjaukset voidaan optimoida ja jättää tekemättä tilanteissa, joissa hyvinvointialueella ei ole rakennukselle tarvetta. Palvelutuotannosta lähivuosina poistuvat rakennukset olisi kaikkien edun mukaista tunnistaa mahdollisimman varhain ja tehdä suunnitelma rakennusten hallitusta alasajosta ja mahdollisista korvaavista tiloista. Kunnilla ei ole varaa peruskorjata sote-rakennuksia, joihin hyvinvointialue ei sitoudu pidemmäksi aikaa. Liperissä tulisi esimerkiksi tarkastella Iltaruskon ja Sarastuksen vanhimman osan tehostettujen palveluasuntojen korvaamista ja hallittua luopumista vanhimmasta osasta mieluummin kuin lähteä mittaviin peruskorjauksiin, joilla 1950-luvulla rakennettuja tiloja ei kuitenkaan saada optimaaliseksi. Kuntien kannalta yhdessä sovitut rakennusten elinkaaret, joihin hyvinvointialue sitoutuu, olisivat avainasemassa kuntien rakennuskannan pidemmän välin suunnittelussa.

Arvioitaessa Siun soten palvelurakennetta Liperin kunnan näkökulmasta on huomioitava sekä lapsiperheiden että ikäihmisten palvelutarpeet. Ylämyllylle on v. 2023 rakennettu yhteisöllisen asumisen yksikkö ikäihmisille. Lisäksi Liperin kirkonkylälle on valmistunut v. 2023 uusi alakoulu, Ylämyllylle uusi yläkoulu v. 2022 ja Viinijärven koulun peruskorjaus on suunnittelussa. Siikasalmella on kristillinen yhtenäinen peruskoulu, jossa on tällä hetkellä n. 70 oppilasta. Liperin kunnan Ylämyllyn taajamassa toimii vaativan erityisen tuen Honkalammen koulu, joka järjestää maakunnallisesti esi- ja perusopetusta vaikeasti ja syvästi kehitysvammaisille ja vaativan psykososiaalisen tuen oppilaille. Tämän koulun erityispiirteet ja tarpeet tulee ottaa huomioon opiskeluhuollon palveluiden järjestämisessä sekä vaativan erityisen tuen lasten ja nuorten asumien ja kuntoutuksen palveluiden suunnittelussa.

Liperin Käsämässä on Hengitysliitto ry:n omistuksessa oleva kiinteistö, josta tällä hetkellä toimiva Ammattiopisto Luovi Oy on muuttamassa Joensuuhun v. 2024. Luovissa on koulutus- ja asumisyksikkö, jonka tilat mahdollistaisivat muuan muassa

asumispalveluyksikön erilaisiin asumisen palveluihin. Tiloissa toimii jo nyt hyvinvointialueen eläinlääkäripalveluita.

Hammashuollon palvelut tulee säilyttää Liperin kirkonkylällä ja Ylämyllyllä lähipalveluna kuntalaisille ja lähellä koululaisia. Näin tarkastus- ja hoitokäynnit onnistuvat myös kesken koulupäivän. Lisänä tulisi edelleen kehittää hammashuollon liikkuvia palveluita.

Kunnanhallitus antaa edellä kirjoitetun lausunnon Siun soten tulevaisuuslautakunnalle palvelustrategialuonnoksesta ja edellyttää toiminnallisesti parhaimman vaihtoehdon 2 hyväksymistä Siun soten palveluverkoksi.

Kunnanhallitus 24.4.2023

Kontiolahden kunnan lausunto hyvinvointialueen palvelustrategiasta

Yleistä palvelustrategiasta

- Palvelustrategia perustuu luotettaviin tilastotietoihin tämän hetken väestörakenteesta ja palvelutarpeesta. Myös tulevien vuosien väestöennusteita ja niistä johdettuja palvelutarpeita voidaan pitää uskottavina. Mallissa myös henkilöstön työmatkat ovat vaarassa kasvaa.
- Palvelustrategiaa arvioitaessa on syytä muistaa, että palvelustrategian tarkastelujakso on 15 vuotta, eli vuoteen 2038 saakka.
- Huoli henkilöstön riittävydestä nyt ja lisääntyvässä määrin tulevaisuudessa on todellinen uhka palveluiden tuottamiselle. Tästä näkökulmasta tarve palveluverkon tarkastelulle on ymmärrettävä ja perusteltu. Henkilöstön riittävyteen liittyvä ongelma on valtakunnallinen, mutta korostuu erityisesti alueilla, joissa väestön ikääntyminen on suurta ja palvelutarve kasvaa keskimääräistä nopeammin. Ongelma ei ole välttämättä ratkaistavissa yksin rahalla. Tämän vuoksi henkilöstön saatavuutta ja "pitovoimaa" tulee edistää panostamalla erityisesti hyvinvointiin ja työntekijäkokemukseen.
- Hyvinvointialueen tulee laatia uskottava henkilöstöohjelma, jossa on esitetty tarvittavat toimenpiteet henkilöstön saatavuuteen, kouluttamiseen, rekrytoimiseen ja sitouttamiseen. Riittävä ja koulutettu henkilöstö on edellytys sille, että valittu malli voi toteutua.

Skenaariot

- Digitaaliset ja liikkuvat palvelut ovat moniin palvelutarpeisiin hyviä ja auttavat purkamaan painetta sieltä, missä tarvitaan perinteisiä palveluita.
- Digitaalisten ja liikkuvien palveluiden markkinoinnissa kannattaa kiinnittää entistä enemmän huomiota viestintään, koska digitaaliset- ja liikkuvat palvelut mielletään herkästi väärin tai liian suppeasti. Viestinnällisin keinoin on mahdollista parantaa näiden palveluiden houkuttelevuutta ja kiinnostavuutta.
- Esitetyistä skenaarioista vaihtoehto 1. on ehdottomasti liian keskitetty malli. Ei voida osoittaa, että keskittämällä palvelut vain hyvin harvoihin laajan palvelun pisteisiin palveluun pääsy, henkilöstön saatavuus tai henkilöstön hyvinvointi paranisi. Järkevämpää olisi hieman suurempi määrä kohtuullisen kokoisia yksiköitä.
- Vuonna 2021 valmistunut Kontiolahden kirkonkylän sosiaali- ja terveysasema on suunniteltu hyvässä yhteistyössä Siun soten kanssa laajan palvelun terveysasemaksi, jossa on terveyskeskussairaala. Tästä tulee ehdottomasti pitää kiinni. Toimivat ja tarkoituksenmukaiset tilat palvelevat lähialueiden asukkaita pitkälle tulevaisuuteen. Kontiolahden kunta pitää skenaarion 2. mukaista palveluverkkoa ehdottomana vähimmäistasona Kontiolahden osalta. Kontiolahti ei ota kantaa palveluverkkoon muiden kuntien alueella.
- Skenaariossa 3 esitetty Jukolanportin lähipalvelupiste palvelisi toteutuessaan varsin laajaa, laskutavasta riippuen jopa noin 30 000 asukkaan joukkoa. Tämä pienentäisi merkittävästi painetta laajan palvelun soteasemilta erityisesti kantakaupungissa/Tikkamäellä. Tämän kokoinen yksikkö olisi kuitenkin hyvin saavutettavissa sekä Joensuun että Kontiolahden suunnasta myös julkisella liikenteellä. Yksikkö olisi riittävän iso myös riittävän tehokkuuden kannalta. Kontiolahden kunta kannattaa skenaarion 3. mukaista palveluverkkoa Kontiolahden ja Jukolanportin palveluiden osalta, mutta ei ota kantaa palveluverkkoon muiden kuntien alueella.
- Myös skenaarioita 2 ja 3 voidaan täydentää tarpeen mukaan digitaalisilla ja liikkuvilla palveluilla sekä yhteiskäyttöisillä tiloilla, esimerkiksi neuvolapalvelut päiväkodin yhteydessä.

Nurmeksen kaupungin lausunto Siun soten tulevaisuuslautakunnan lausuntopyyntöön Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, Siun soten, palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista

Siun soten tulevaisuuslautakunta on pyytänyt alueensa sidosryhmiltä kirjallista lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista. Lausunto pyydetään lähettämään Siun soten kirjaamoon osoitteeseen kirjaamo@siunsote.fi. Alkuperäinen vastausaika on 13.4.-2.5.2023. Hyvinvointialueen tulevaisuuslautakunta on jatkanut lausuntojen antamisaikaa 16.5.2023 saakka.

Yleistä palvelustrategia ja palveluverkkosuunnitelman skenaarioista

Hallintolain (2003/434) 33 §:ssä säädetään, että asiakirjan täydentämistä, selityksen antamista ja selvityksen esittämistä varten on asetettava asian laatuun nähden riittävä määräaika. Nurmeksen kaupunki toteaa, että lausunnon antamiseen kunnille on varattu liian vähän aikaa ottaen huomioon asian laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden. Liite: Palveluverkko – palvelujen tuottamisen määritelmät ja kriteerit - asiakirja on esimerkiksi laadittu vasta 3.4.2023. Palvelujen tuottamisen määritelmien ja kriteerien tulkin-taa ja analysointia varten tarvittavia tilastotietoja ei ole saatavilla, jonka perusteella kunnissa pystyttäisiin tekemään saatavuus- ja vaikuttavuusanalyysiä. Lisäksi monien palveluiden saatavuutta on lokeroitu mm. asukaslukuperusteisesti, oppilasmäärän, tai näytteenottomäärien mukaan. Esimerkiksi näytteenottopalveluille ei ole tarvetta, jos näytteenottoja on alle 2000 kpl/v. Palvelutarpeiden ja resurssien sovittaminen asettaa hyvinvointialueen päätöksentekijöille haasteensa, sillä resurssivaikutusten kustannusarviot ta-louden ja henkilöstön osalta eivät ole käytettävissä palvelustrategialuonnoksessa. Myös mittareiden val-mistelu ja kustannusarvio on palvelustrategiassa kesken. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustra-tegia laaditaan 15 vuodeksi vuosille 2023-2038. Pitkälle tulevaisuuteen tähtäävän palvelustrategian kä-sittelyn vuoksi olisi olennaisen tärkeää valmistella lausuntoaineisto siten, että kunnat pystyisivät otta-maan paremmin kantaa strategian toimenpiteiden vaikuttavuuteen. Annetulla lausuntoaikataululla tilas-tojen saanti ja niihin perehtyminen ei ole mahdollista, jonka vuoksi vaikuttavuutta on lähes mahdotonta arvioida.

Hallintolain 41 §:n 1 momentissa säädetään, että jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus mui-den kuin asianosaisten elinympäristöön, työnteekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipi-teensä asiasta. Edelleen hallintolain 41 §:n 2 momentissa säädetään, että asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta so-pivalla tavalla. Tulevaisuuslautakunta on antanut luvan välittää lausuntopyyntöä eteenpäin ja avannut asukkaille verkkokyselyn. Nurmeksen kaupungin näkemyksen mukaan nimenomaan hyvinvointialueen olisi tullut varata asukkaille ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötahoille hallintolain 41 §:n mukainen mahdollisuus siten kuin hyvinvointialueesta annetun lain (2021/611) 34 §:n 1 momentissa säädetään. Asiakkaille ja Siun soten henkilökunnalle suunnattu verkkokysely on ollut auki 2.5.2023 saakka. Nurmek-sen kaupunki korostaa, etteivät palveluiden käyttäjät saa verkkokyselyn kautta tasapuolisesti tietoa esi-tetystä aineistosta, eikä heillä siten ole mahdollisuutta tulla kuulluksi. Esimerkiksi avoimia yleisötilaisuuk-sia ei ole järjestetty. Näin siitä huolimatta, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palveluverkkosuunni-telmalla ja palvelustrategialla on huomattavia vaikutuksia perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien to-teutumiseen ja tämä tulee huomioida kuulemismenettelyssä kokonaisuudessaan.

Nurmeksessa sosiaali- ja terveyspalveluja käyttävistä kuntalaisista suurella osalla ei ole käytössään tietoliikenneyhteyksiä, joten he jäävät kokonaan ilman verkkokyselyn kautta välitettyä aineistoa ja eivät siten pysty lausumaan asiasta mitään. Suurelta osin he ovat niitä, jotka kaikkein eniten tarvitsevat sosiaali- ja terveyspalveluja ja joiden mielipide pitäisi ehdottomasti saada kuuluviin.

Nurmeksen kaupungin mielestä palvelustrategiaan ja palveluverkkosuunnitelmaan olennaisesti kuuluu pelastustoimen ja ensihoidon palvelutasopäätösten valmistelu ja vaikutukset talous- ja henkilöstöasioihin ja toimintaympäristöön. Nyt niitä ei ole huomioitu juurikaan. Pelastustoimen ja ensihoidon palvelutasopäätökset molemmat kuuluvat hyvinvointialueen perustason palveluun ja palvelujen turvaamiseen, olennaisesti palvelustrategiaan ja palveluverkkosuunnitelmaan. Näillä palvelutasopäätöksillä on yhtäläinen vaikutus hyvinvointialueen palvelujen saavutettavuuteen ja saatavuuteen asukkaiden tarpeisiin nähden ja paikallisiin olosuhteisiin sekä kustannusvaikuttavuuteen. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelutuotanto pitää suunnitella yhtenä kokonaisuutena, jossa huomioidaan integraation vaikutukset kaikkien toimialueiden toimintaan. Kaikki nämä pitää olla yhteensovitetuna ja koottuna palvelustrategiaan ja palveluverkkosuunnitelmaan, jotta nähdään kokonaistilanne Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella.

Nurmeksen kaupunki kiinnittää myös huomion siihen, että Siun sote- kuntayhtymällä on jo aiemmin laadittu vuoteen 2030 ulottuva palvelutuotantosuunnitelma. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluevaltuusto on päättänyt 11.10.2022 § 67, että 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueella sovelletaan Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän palvelutuotantosuunnitelmaa. Aluevaltuusto on päättänyt myös, että palvelutuotantosuunnitelman uudistamistyö käynnistetään viipymättä tasapainotetun palvelutuotannon saavuttamiseksi ja uudistettu palvelutuotantosuunnitelma (jatkossa palvelustrategia) tuodaan päätöksentekoon vuoden 2023 aikana. Samassa yhteydessä uudistetaan myös pelastustoimen palvelutasopäätös, jota ei ole nyt liitetty palvelustrategia luonnokseen aluevaltuuston päätöksen mukaisesti. Kuitenkin Pohjois-Karjalan pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalvelun Pohjois-Karjalan maakunnassa. Pelastuslaitos noudattaa ensihoitopalveluiden osalta hyvinvointialueen hyväksymää ensihoidon palvelutasopäätöstä, joka on hyväksytty aluevaltuustossa 14.12.2022 § 92. Ensihoitopalvelu on kiinteä osa Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen palvelurakennetta ja ensihoitopalvelu on sisällytetty pelastuslaitoksen organisaatioon. Ensihoitopalveluun sisältyy muun muassa ensihoito perus- ja hoitotasolla, ensivastetoiminta sekä ensihoidon kenttäjohtaminen. Varsinaisen ensihoitopalvelun tuottamisen lisäksi pelastuslaitos kehittää toimintaansa yhteistyössä toiminta-alueen muiden sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa. Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksella on merkittävä rooli kehittäessä ja toteuttaessa alueen asukkaiden kotiin vietäviä terveydenhuollon tukipalveluita. Esimerkiksi ensihoitopalvelu osallistuu kiireettömien potilassiirtojen hoitamiseen, sovittujen turvapuhelinhälytysten hoitamiseen, tarvittaessa sosiaali-toimen nostaaputehtäviin, saattohoito-protokollan mukaiseen toimintaan ja muihin kotiin vietävien palvelujen tukemiseen (kotihoito- ja yöaikaiset käynnit). Lisäksi ikäihmisten palvelujen toimialueen ja pelastuslaitoksen välistä yhteistyötä tiivistetään ja palveluintegraatiota syvennetään kotihoito-osa-alueella. Näiden edellä mainittujen asioiden johdosta **Nurmeksen kaupunki esittää, että palvelustrategia ja palveluverkkosuunnitelma palautetaan takaisin valmisteluun**, jossa huomioidaan myös ensihoidon ja pelastustoimen palvelutasopäätös, mittarit ja kustannusvaikuttavuudet = Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelujen kokonaisuus. Myös alueen kunnat, järjestöt, kuntalaiset ja kaikki, joille asialla on merkittäviä vaikutuksia, voivat saada kohtuullisen ajan tutustua aineistoon ja antaa asiasta lausuntonsa. Hyvinvointialueen tulee esitellä suunnitelmia alueen kuntalaisille ja järjestää kunnittaisia asukkaiden kuulemistilaisuuksia ennen päätöksentekoa.

Nurmeksen kaupunki lausuu tämän hetkisestä palvelustrategiasta ja palveluverkkosuunnitelmasta seuraavaa:

Yli 75-vuotiaiden palvelutarpeen ennakoidaan kasvavan voimakkaasti myös Nurmeksessa. Väestörakenteen lisäksi Nurmeksessa palvelutarvetta ovat jo pitkään nostaneet väestön pienituloisuus, korkea työttömyys, korkea sairastavuus ja monisairastavuus. Yhdessä ne luovat rakenteellisia ongelmia, joihin palvelutuotannon tulee kyetä vastaamaan jatkossakin, erilaisin käytössä olevin keinoin. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia 2023–2038 linjauksen mukaan Nurmeksessa tulisi toimimaan laajan palvelun sosiaali- ja terveysasema kaikissa skenaarioissa 1-3. Ottaen huomioon edellä kuvatut asiat nurmeslaisten ja juukalaisten palvelutarpeen ja ikärakenteen sekä pitkät etäisyydet laajan palvelun sosiaali- ja terveysaseman sijaitseminen Nurmeksessa logistisesti keskeisellä paikalla on ainoa vaihtoehto. Nurmeksessa pystytään tarjoamaan asiakaslähtöiset palvelut muun muassa röntgenkuvaus, kuvantamisen palvelut, vuodeosasto, hammashoitopalvelut sekä laboratorion palvelut osana sosiaali- ja terveyspalveluja. Nurmeksessa lääkitilanne on pysynyt kohtuullisen hyvänä ja Nurmeksen terveysasemalla työskentelevä yllä lääkäri, palvelee myös Valtimon pitäjän ja Lieksan terveysasemia. Nurmeksen kaupunki on aloittanut uuden terveysaseman suunnittelun, jolla panostetaan siihen, että jatkossakin Nurmeksessa on saatavissa fyysisesti toimivat tilat.

Liite: Palveluverkko – palvelujen tuottamisen määritelmät ja kriteerit 3.4.2023 -perusteella on havaittavissa, että sote-asemalla ei välttämättä tarkoita nykyisen kaltaista terveysasemaa tai vuodeosastoa. Terveysasemalla on sairaanhoitajan vastaanotto, neuvola- ja lääkäripalveluja joinakin päivinä viikossa. Palveluverkko-liitteeseen on kirjattu liikkuvat ja eriaisteiset digipalvelut. Nurmeksen kaupunki painottaa, että laajan palvelun sosiaali- ja terveyspalvelut tulee säilyttää Nurmeksessa vähintään nykyisen tasoisena. Nurmeksen kaupunki ei hyväksy, että **Nurmeksen terveysaseman ilta- ja viikonloppuisin järjestettävä lääkärin vastaanotto toiminta päättyy** liitteen s. 27-28 palveluverkko -palvelujen tuottamisen määritelmien ja kriteerien mukaan. Nurmeksen terveysaseman lääkärin vastaanotto toiminta ilta- ja viikonloppuisin palvelee logistisesti keskeisellä paikalla, Pohjoisella alueella Nurmes- Valtimo-pitäjä- ja Juuka- ja Lieksa-alueella (huomioiden, että Lieksassa on oma terveysaseman lääkärin ilta- ja viikonloppuvastaanotto), mutta myös muita ulkopuolisia paikkakuntalaisia kuten esim. matkailijoita. Ilta- ja viikonloppuisin toimivalla lääkärin vastaanotolla turvataan Pohjoisen alueen palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta (pitkät etäisyydet Nurmekselta Joensuuhun). Näillä asioilla on vaikutus myös Nurmeksen alueen asukkaiden ja yrityselämän pito- ja veto- sekä elinvoimaan että hyvinvointiin. Nurmeksessa on panostettu ja panostetaan matkailuun (esim. Bomba-Hyvärilä alueen Masterplan II) ja maahanmuuttoon, joka lisää myös tarvetta muun muassa terveyspalvelujen, ensihoidon, pelastustoimen ja perhepalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Palveluverkkoskenaariossa tulisi ottaa huomioon nämä asiat.

Nurmeksen kaupunki suhtautuu kriittisesti palveluverkon 1-3 skenaarioihin, joiden mukaan Valtimon pitäjän terveysasema ei ole mukana yhdessäkään palveluverkkosuunnitelman skenaariossa. Tämän mukaisesti Valtimon pitäjässä ei tulisi olemaan minkäänlaista sote-asemaa, ei edes liikkuvia palveluita skenaarioissa 1-2. Tämä tarkoittaisi sitä, että asiakas joutuisi aina liikkumaan Valtimon pitäjältä ulkopuolelle palveluja saadakseen. Skenaarion 3 osalta olisi joitakin palveluita saatavilla Valtimon pitäjässä, mutta ne tarjottaisiin liikkuvana palveluna tiloissa, jotka sijaitisivat pitäjän alueella tai liikkuvassa palveluautossa. Tässä skenaariossa 3 hyvinvointialueen henkilöstö liikkuisi Valtimon pitäjään ja tarjoaisi palveluja esim. 1-3 kertaa viikossa. Tällöin asiakkaan palvelujen saatavuus olisi riippuvainen siitä, onko palvelu paikan päällä Valtimon pitäjässä juuri sinä päivänä, kun asiakas sitä tarvitsee. Nurmeksen kaupunki korostaa,

että Valtimon terveysaseman merkitys ja säilyttäminen on kaupungin pohjoisosan asukkaille tärkeä. Toimiva ja hyväkuntoinen terveysasema Valtimolla huolehtii ikääntyneen väestön hoitotarpeesta ja ennaltaehkäisee kalliiden erikoissairaanhoidon palveluiden käyttämistä. Valtimon terveysaseman hyväkuntoisuutta tukee myös Aluehallituksen kokouksen pöytäkirjassa 21.12.2023 § 248 on esitetty tausta-aineisto, jossa Valtimon terveysaseman kuntoluokitus on 5 eli korkein mahdollinen.

Palvelustrategiassa ei ole vertailtu liikkuvien palveluiden kustannuksia kiinteän palvelupisteen kustannuksiin. Myöskään ole arvioitu sitä kustannusvaikuttavuutta, jos valtion suunnitelma siirtää nykyisin sairausvakuutuksesta korvattavat vakuutettujen terveydenhuoltoon tekemien matkojen korvaaminen siirtyy hyvinvointialueen vastuulle. Tällä hetkellä Valtimon-pitäjän asukkaiden käytössä ovat seuraavat linja-autovuorot Nurmekseen: klo 7:05, klo 15:15 ja 16:35 ja Nurmekselta Valtimon pitäjään klo 11:00, 16:10 ja 18:45 vuorot. Jos nämä linja-autovuorot eivät sovellu niin Nurmeksien ja Valtimo-pitäjän välinen liikenne tapahtuu joko omalla autolla tai taksilla. **Nurmeksien kaupunki näkee kuitenkin tärkeänä, että Valtimon terveysasema palveluineen säilytetään.**

Nurmeksien kaupunki pitää tärkeänä, että palvelustrategiassa kiinnitetään huomiota perhepalveluiden kokonaisuuteen, jossa oppilas- ja opiskelijahuolto, ennalta ehkäisevät ja korjaavat perhepalvelut tulisi saada mahdollisimman tehokkaasti yhdistettyä kuntien tarjoamiin varhaiskasvatukseen, opetuksen ja vapaa-ajanpalveluihin. Sama koskee myös mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta Nurmeksissä. Nurmeksien kaupunki pitää tärkeänä, että ikäihmisillä ja vammaisilla on mahdollisuus asua kotipaikkakunnallaan ja saada sieltä riittävät sekä tarkoituksenmukaiset palvelut. Tilastojen mukaan ikäihmistien palveluasumisen tarve Nurmeksien alueella kasvaa. Ikäihmistien palveluasumisessa käytettävät kiinteistöt ovat toimivia ja hyväkuntoisia. Vammaisten, kuten ikääntyneidenkin osalta on huolehdittava siitä, että sosiaali- ja terveyspalveluita tarvitsevat nurmeslaiset saavat asua kotipaikkakunnallaan lähellä omaisiaan ja tarvitsemiaan tukiverkostoja.

Pelastustoimen ja ensihoitopalvelun toimivuus on ehdoton edellytys reuna-alueilla. Kotiin vietävien palvelujen kehittäminen tukee palvelustrategian linjausta mahdollisimman pitkän, turvallisen ja laadukkaan kotona asumisen mahdollistamisesta. Palvelustrategiassa ja palveluverkkosuunnitelmassa esitetyt muutokset harva-alueiden sote-asemaverkostossa, joista johtuu terveyspalveluiden siirtyminen kauemmaksi asiakkaasta, aiheuttaa painetta ensihoitopalveluiden tehtävämäärien lisääntymiseen. Ensihoidon vaikutukset toimintaympäristöön osana kokonaisuutta tulee olla huomioituna. Tällä hetkellä ensihoitopalvelun käyttöasteet ovat pitkien etäisyyksien vuoksi hyvin korkeat. Esitetyissä skenaarioissa mahdollisesti perustettavat liikkuvat palvelut ovat muuta kuin ensihoitoa ja, että ensihoidon valmius hoitaa kiireelliset tehtävät huomioidaan. Myös viestinnässä on erotettava ensihoito ja muut terveydenhuollon liikkuvat palvelut toisistaan.

Hyvinvointialueen kansallisiin ja alueellisiin riskiarvioihin perustuva valmiussuunnittelu sekä huoltovarmuus on turvattava. Tämän hetkessä palvelustrategialuonnoksessa on kiinnitetty aivan liian vähän huomiota sosiaali- ja terveyshuollon, ensihoidon ja pelastustoimen yhteensovittamiseen kuntien valmiussuunnittelun kanssa. Kunnilla on keskeinen rooli alueellaan sen asukkaiden turvallisuudesta huolehtimisessa. Varautumisen ja huoltovarmuuden tärkeys korostuvat toimintaympäristön jatkuvassa muutoksessa ja hyvinvointialueen varautumista tulee tulevaisuudessa siksi vahvistaa. Turvallisuusympäristön tulevien vuosien varautumisen painopistealueena on erityisesti kansainvälisen turvallisuustilanteen kiristymiseen ja

sen aiheuttamiin seurannaisvaikutuksiin varautuminen. Suomen liittyminen Natoon tuo velvoitteita valmiussuunnitteluun, johon olennaisesti kuuluu pelastustoimi, lääkintähuolto ja huoltovarmuus. Nurmeksen kuten muidenkin kuntien tulee pystyä hoitamaan tehtävänsä ja turvata asukkaiden hyvinvointi ulkoisen tai sisäisen toimintaympäristön häiriöistä, uhkista ja riskeistä huolimatta. Kokonaisturvallisuutta hallitaan yhteistyössä hyvinvointialueen, pelastustoimen ja kuntien varautumissuunnittelulla sekä paikallisen turvallisuussuunnittelun avulla. Tältä pohjalta terveydenhuollon palveluiden kokoaminen laajojen palvelujen toimintayksiköihin on varautumisen ja kriittisten toimintojen jatkuvuuden turvaamisen kannalta perusteltua. Keskitetty palvelutuotanto edellyttää, että valmiussuunnittelussa varaudutaan häiriötilanteisiin erilaisin varajärjestelmin palvelutuotannon turvaamiseksi.

Digitaalisia palveluita käyttävien ihmisten kannalta on tärkeää huomata, että palveluiden käyttämiselle on olemassa riittävä tuki kaikkialla hyvinvointialueella. Koska kaikkialla harvaan asutuilla alueilla ei ole tarvittavia tietoteknisiä yhteyksiä, on digitaalisten palveluiden käyttämiselle oltava olemassa myös asiointipisteitä, joissa asiakkaat voivat käyttää digitaalisia palveluita. Digitaalisiin palveluihin nojaavan palvelutuotannon kehittämisessä on otettava huomioon Pohjois-Karjalan alueen eriytynyt väestörakenne, jossa valmiudet ja mahdollisuudet esimerkiksi Joensuun seudulla digitaalisten palveluiden käyttöön ovat paremmat kuin harvaan asutuilla ikärakenteeltaan ja sosioekonomiselta asemaltaan heikommassa asemassa olevilla alueilla. Digitaalisten palvelujen käytön kehittämisen näkökulmasta on myös merkityksellistä, että fyysisten lähipalveluiden saavutettavuus on Joensuun seudulla parempi kuin harvaan asutuissa reunakunnissa. Suurimman vaikuttavuuden saamisen kannalta voisi olla tarkoituksenmukaista panostaa tämän takia erityisen paljon digitaalisten palveluiden käyttämisen tukeen ja asiointipisteisiin harvaan asutuissa reunakunnissa. Esimerkiksi etä- ja liikkuvien palvelujen varaan ei tule jättää iäkkäitä, monisairaita ja heikossa taloudellisessa asemassa olevia ihmisiä.

Nurmeksen kaupunki pyytää Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ja kaupungin välisiä neuvotteluja ennen päätöksentekoa. Lisäksi Nurmeksen kaupunki esittää, että jatkossa aluevaltuusto pyytää kunnilta ja kaupungeilta palvelustrategian päivityksen yhteydessä lausunnot, joka lisää hyvinvointialueen ja kuntien välistä yhteistyötä sekä osallistamista. Tätä asiaa tukee myös Järjestämislain 22 § 1 mom., jonka mukaan palvelustrategiassa on otettava huomioon 22 §:ssä tarkoitettut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet kuten hyvinvointialueiden ja kuntien sekä muiden toimijoiden välillä toimivat yhteistyörakenteet ja toimintakäytännöt.

Nurmeksen kaupungin vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto ovat antaneet oman lausuntonsa palvelustrategiasta, jotka huomioidaan myös kaupunginhallituksen antamassa lausunnossa.

Vanhusneuvosto kokouksessaan 20.4.2023 § 18 lausunut palvelustrategiasta seuraavaa:
Valtimon terveysaseman palveluiden heikentämistä ei hyväksytä. Palvelut tulee turvata myös Valtimolla. Liikkuvat palvelut käyvät täydentävinä palveluina. Pitkät etäisyydet ja heikot liikenneyhteydet on huomioitava, sekä palvelujen tuottamisessa on huomioitava väestön ikääntyminen ja heikot digitaidot.

Nurmeksen vammaisneuvosto on kokouksessaan 27.4.2023 § 16 antanut oheisen lausunnon palvelustrategiasta. *Vammaisneuvosto näkee vaikeaksi arvioida, minne suuntaan ollaan menossa, mikä paranee ja mikä huononee. Strategiassa tulisi olla vammaisvaikutusten arviointi ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi. Palvelustrategia voisi sisältää kansantajuisesti ja selkokielellä olevaa tekstiä. Strategiassa ajoikaan vetoaminen ei ole kestävä peruste. Perusteita ja suunnittelijan ajatuksia olisi ollut syytä avata enemmän.*

Halutaanko vammaisten ihmisten muuttoliikettä saada Joensuun seudulle? Vammaispalvelujen asukkaiden toiveet on selvitetty, jonka mukaan yhteisöllistä asumista tulee lisätä maakuntakeskukseen. Missä, miten ja milloin tällaiset vammaisten nuorten toiveet on selvitetty? Tahdonvastainen hoidon ja hoivan keskittäminen YTA-alueelle voi johtaa pitkien etäisyyksien vuoksi omaisista kauas joutumiseen ja heistä vieraantumiseen. Tärkeänä pidämme palvelustrategian ja palveluverkkosuunnitelman uudistamisen jälkeen tapahtuvaa hallinnon uudelleen tarkastelua ja tarvittaessa sen keventämistä.

Kaupunginhallitus antaa edellä kirjoitetun lausunnon Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tulevaisuuslautakunnalle palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkosuunnitelmasta. Tämän hetkisestä palveluverkkosuunnitelmasta parhain toiminnallinen vaihtoehto on 2 täydentäen niin, että Valtimon terveysaseman palvelut säilytetään.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle

Polvijärven kunnan lausunto Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen/Siun soten palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista

Asianumero 749/00.01.02.00/2022

Siun soten tulevaisuuslautakunta on pyytänyt alueensa sidosryhmiltä kirjallista lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista.

Lausunto pyydetään lähettämään Siun soten kirjaamoon osoitteeseen kirjaamo@siunsote.fi.

Alkuperäinen vastausaika on 13.4.-2.5.2023. Hyvinvointialueen tulevaisuuslautakunta on jatkanut lausuntojen antamisaikaa 16.5.2023 saakka.

Polvijärven kunta toteaa seuraavaa:

Hallintolain (2003/434) 33 §:ssä säädetään, että asiakirjan täydentämistä, selityksen antamista ja selvityksen esittämistä varten on asetettava asian laatuun nähden riittävä määräaika. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnosta ja palveluverkkoskenaarioita koskevan lausunnon antamiselle annettiin aikaa alun perin vain kolme viikkoa. 26.4.2023 määräaikaa jatkettiin vajaalla kahdella viikolla.

Polvijärven kunta toteaa, että ottaen huomioon asian laadun, laajuuden ja vaikuttavuuden, asetettua määräaikaa ei voi pitää riittävänä, vaikka sitä onkin jatkettu. Kunta korostaa, ettei aineisto tällä tarkkuudella ole ollut aiemmin kuntien ja muiden tahojen saatavilla. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen infokierroksilla kevään 2023 aikana aineistoa ei ole esitelty. *Palveluverkko – palvelujen tuottamisen määritelmät ja kriteerit* -asiakirja on esimerkiksi laadittu vasta 3.4.2023.

Hallintolain 32 §:ssä säädetään, että lausuntoa tai muuta selvitystä koskevassa pyynnössä on yksilöitävä, mistä erityisistä seikoista selvitystä on esitettävä.

Tulevaisuuslautakunta ei ole yksilöinyt mistä erityisistä seikoista lausuntoa pyydetään. Lausuntopyyntö on laadittu siten, että lausuntoa pyydetään ilmeisesti palveluverkosta ja strategiasta kokonaisuudessaan. Ottaen huomioon esitetyn aineiston laadun ja laajuuden, lausuntopyyntöön tulisi yksilöidä ne kohdat, joista lausunto halutaan.

Polvijärven kunta huomauttaa, että aineisto ei sisällä lainkaan välttämättömiä vaikutusarvioita väestöön, henkilökuntaan, kiinteistöjen käyttöasteisiin, talouteen taikka muita asian ratkaisemisen kannalta oleellisia tietoja. Jotta lausunto olisi voitu kohdentaa keskeisiin asioihin, niin lausuntopyyntöön olisi tullut sisältää nämä tiedot. Lausuntopyyntöstä selviää, että vaikutusten arviointi (ml. talous- ja henkilöstövaikutukset) tullaan julkaisemaan toukokuussa päätöksentekovaiheen käsittelyn yhteydessä. Tämä ei missään nimessä ole oikea ja hallintolain mukainen järjestys. Nyt Pohjois-Karjalan hyvinvointialue pyytää sidosryhmiltään lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaariosta ilman, että antaa lainkaan tietoa sen arvioituista vaikutuksista.

Hallintolain 41 §:n 1 momentissa säädetään, että jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Edelleen hallintolain 41 §:n 2 momentissa säädetään, että asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Tulevaisuuslautakunta on antanut luvan välittää lausuntopyyntöä eteenpäin ja avannut asukkaille verkkokyselyn.

Polvijärven kunnan näkemyksen mukaan nimenomaan hyvinvointialueen olisi tullut varata asukkaille ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötahoille hallintolain 41 §:n mukainen mahdollisuus siten kuin hyvinvointialueesta annetun lain (2021/611) 34 §:n 1 momentissa säädetään. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on jättänyt kunnan vastuulle sen, että sen tulee ottaa yhteyttä edellä mainittuihin tahoihin. Vastuuta kuulemisen järjestämisestä ei lain mukaan voida tällä tavalla siirtää toiselle viranomaiselle.

Kunta korostaa, etteivät palveluiden käyttäjät saa verkkokyselyn kautta tasapuolisesti tietoa esitetystä aineistosta, eikä heillä siten ole mahdollisuutta tulla kuulluksi. Esimerkiksi avoimia yleisötilaisuuksia ei ole järjestetty. Näin siitä huolimatta, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelmalla ja palvelustrategialla on huomattavia vaikutuksia perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien toteutumiseen ja tämä tulee huomioida kuulemismenettelyssä kokonaisuudessaan.

Polvijärven kunnan sosiaali- ja terveyspalveluja käyttävistä kuntalaisista suurella osalla ei ole käytössään tietoliikenneyhteyksiä, joten he jäävät kokonaan ilman verkkokyselyn kautta välitettyä aineistoa ja eivät siten pysty lausumaan asiasta mitään. Juuri he ovat niitä, jotka kaikkein eniten tarvitsevat sosiaali- ja terveyspalveluja ja joiden mielipide pitäisi ehdottomasti saada kuuluviin.

Kunta ihmettelee kiirettä mm. seuraavista syistä:

1. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia on laadittu ajalle 2023-2038. Palveluverkon skenaariot 1-3 tähtäävät vuoteen 2038. Tähtäin on 15 vuoden päässä.
2. Hyvinvointialue on sidottu maksamaan vuokraa sen käyttöön siirtyneistä toimitiloista ainakin kolmen vuoden ajan vv. 2023-2025.
3. Hyvinvointialueen rahoitus ei ole vielä tiedossa vuoden 2024 eikä myöhempien vuosien osalta.

Koska tavoite on pitkällä tulevaisuudessa, niin asialla ei ole sellainen kiire, kuin päätetyllä aikataululla on luotu.

Asiasta on tarkoitus päättää hyvinvointialueen aluevaltuustossa 22.6.2023. Aikataulu on johtanut kohtuuttomaan kiireeseen ja lyhyeen lausunnonaikaan. Kireä aikataulu saa Polvijärven kunnan näkemyksen mukaan aikaan myös sen, ettei aluevaltuusto ehdi saada riittävästi tietoa päätöksentekonsa tueksi. Näin siksi, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen toiminta-alueeseen kuuluvat kunnat joutuvat antamaan lausuntonsa puutteellisin tiedoin, ilman vaikutusarviota.

Polvijärven kunta lausuu seuraavaa:

Kaikki esitetyt palveluverkon skenaariot 1-3 tarkoittavat Polvijärven kunnan osalta palvelujen merkittävää heikentymistä nykytilanteeseen verrattuna.

Skenaario 1 olisi palveluja voimakkaimmin keskittävä ja sen mukaisesti Polvijärvellä ei tulisi olemaan minkäänlaista sote-asemaa, ei edes liikkuvia palveluita. Tämä tarkoittaisi sitä, että asiakas joutuisi aina liikkumaan kotikuntansa ulkopuolelle palveluja saadakseen.

Skenaariossa 2 Polvijärvellä tarjottaisiin liikkuvia palveluita, joissa hyvinvointialueen henkilöstö liikkuisi Polvijärvelle ja tarjoaisi palveluja esim. 1-3 kertaa viikossa. Tällöin asiakkaan palvelujen saatavuus olisi riippuvainen siitä, onko palvelu paikan päällä Polvijärvellä juuri sinä päivänä, kun asiakas sitä tarvitsee.

Skenaariossa 3 Polvijärvellä sijaitsisi lähipalvelupiste, jolla palvelujen saavutettavuutta tuettaisiin. Sen palvelut eivät kuitenkaan olisi samat, kuin tällä hetkellä.

Toteutuessaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelma ja palvelustrategia aiheuttavat kansalaisten epäarvoistumista ja sillä on siten huomattavia vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen. Kaikki skenaariot tarkoittavat sitä, että yhdenvertaiset palvelut eivät Pohjois-Karjalan alueella enää toteudu.

Sote-uudistuksen tavoitteena oli peruspalvelujen turvaaminen ja kansalaisten tasapuoliset palvelut maan joka puolella. Hyvinvointialueiden oli tarkoitus tuoda leveämmät hartiat, joilla asia varmistetaan.

Hyvinvointialueet ovat nyt toimineet noin neljä kuukautta, ja Pohjois-Karjalassa ollaan merkittävästi vähentämässä paikallisten palvelujen saatavuutta.

Polvijärven kunnan asukkaiden palvelutarve on Pohjois-Karjalan maakunnan suurimpia, ja tulevaisuudessa palvelutarve on vain kasvamassa. Polvijärven väestö on ikääntynyttä ja kuntalaiset sairastavat keskimääräistä enemmän. Lähellä olevien palvelujen tarve on suuri ja siksi niiden saatavuus ja saavutettavuus on turvattava. Kaikki palveluverkkoskenaarioissa esitetyt vaihtoehdot tarkoittavat Polvijärven osalta sitä, että palvelut heikkenevät ja/tai siirtyvät nykyistä kauemmaksi.

Strategisissa tavoitteissa on tuotu esille toiminnan lähtökohtana olevan ennaltaehkäisy. Palvelujen keskittäminen heikentää ennaltaehkäisyn toteutumista: välimatkojen kasvaessa ja palvelujen saatavuuden heikentyessä on mahdollista, että osa kuntalaisista jättää hakeutumatta tarvittavaan hoitoon riittävän ajoissa.

Lisäksi strategisissa tavoitteissa korostettiin palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, mikä vääjäämättä vesittyy, jos hoitoon on hakeuduttava entistä kauemmas. Tämä voi heijastua myös kohonneina erikoissairaanhoidon kustannuksina.

Digitaaliset palvelut eivät ratkaise ongelmaa, koska ikääntyvän väestön keskuudessa on paljon henkilöitä, joille digitaalisten palvelujen käyttäminen on täysin mahdotonta. Monelle jo pelkkä puhelimella tapahtuva yhteydenpito on vaikeaa. Kun asiakkaalla on tilanteessa useimmiten hätä, niin apu voi jäädä ajoissa saamatta, mikäli palvelut eivät ole saatavissa läheltä. Polvijärvellä sijaitsevat palvelut saavutetaan menemällä paikan päälle terveysasemalle.

Palvelujen keskittämistä perustellaan voimassa olevalla lääkäri- ja hoitajapulalla. Työvoimapula ei tule helpottumaan sillä, että samalle määrälle lääkäreitä ja hoitajia ohjataan asiakkaita nykyistä laajemmalla alueella. Hyvinvointialueen ei tule lähteä siitä, että työvoimapolulle ei ole mahdollista tehdä mitään ja että tilanne on sama tai nykyistä kehnompaa vielä 15 vuoden kuluttua. Polvijärven kunta katsoo, että valtion ja hyvinvointialueiden tehtävänä on ryhtyä vaikuttaviin toimenpiteisiin lääkäri- ja hoitajapulan vähentämiseksi.

Polvijärven kunnan mielestä resurssit tulee kohdentaa palvelutarpeen mukaan. Jokaisessa kunnassa tulee sijaita oma sote-asema, kuten Pohjois-Karjalan hyvinvointialuetta valmisteltaessa luvattiin. Esitetyt palveluverkon skenaariot tarkoittavat, että palveluja vähennetään juuri niiltä paikkakunnilta, joissa palvelujen tarve on suurin. Palveluverkkosuunnitelmassa tulee huomioida ikäihmisten määrä, sairastavuus ja kuntalaisten hoidon tarve.

Liikkuvat lääkäripalvelut sopivat vain pienelle kohderyhmälle, yleensä perusterveille ihmisille. Etä- ja liikkuvien palvelujen varaan ei tule jättää iäkkäitä, monisairaita ja heikossa taloudellisessa asemassa olevia ihmisiä.

Polvijärvellä on tällä hetkellä hyvin toimivat hammaslääkäri- ja suuhygienistipalvelut. Palvelun tuottamisen kriteereiden mukaan läntisellä alueella olisi jatkossa vain kaksi hammashoitola. Kunta vastustaa ehdotettua palvelujen keskittämistä ja hyvin toimivan palvelun heikentämistä.

Terveysasemien jättäminen ilman sieltä tarjottavia palveluja on yhteiskunnan varojen väärin kohdentamista ja tarkoittaa kuntien kannalta erittäin suurta taloudellista menetystä.

Polvijärvellä on vuonna 2010 rakennettu, erittäin hyväkuntoinen terveysasema. Terveysaseman rakentamiskustannukset olivat noin 3,0 milj. euroa ja sen tilat on suunniteltu juuri lähipalveluiden antamista varten. Kunta on valmis vuokraamaan terveysaseman tilat hyvinvointialueelle jatkossakin. Terveysaseman vuokratuloilla on Polvijärven kunnan talouteen erittäin suuri merkitys.

Siun soten kuntayhtymän kahden viimeisen vuoden menokasvu oli todella voimakasta, mistä johtuen Pohjois-Karjalan hyvinvointialue saa vastaavasti enemmän valtionrahoitusta. Sotemenojen kasvu aiheutti pysyvän negatiivisen vaikutuksen kuntien tulevien vuosien valtionosuuksiin, ja kuntien talous on lähivuosina voimakkaasti heikentymässä. Käyttämättä jäävät sote-rakennukset lisäävät kuntien talousahdinkoa.

Sotepalveluiden poistumisella nykyistä kauemmas olisi suuret paikalliset seuraukset. Kunta, josta puuttuvat keskeiset peruspalvelut, ei ole asukkaita tai yritystoimintaa houkutteleva. Sotepalveluiden parissa työskentelee huomattava määrä kuntalaisia, joiden verotuloilla on kunnalle suuri merkitys. Terveyspalveluiden supistaminen vähentää siten kunnan hyvinvointia ja elinvoimaa.

Polvijärven alueen terveyspalvelut on esitetty tarjottavan Outokummun laajan palvelun sote-asetalta käsin. Polvijärven kunta ei ota kantaa muiden kuntien alueella sijaitsevaan palveluverkkoon. Kunta kannattaa paikallisten palveluiden kehittämistä ja niiden tarjoamista kaikissa Pohjois-Karjalan kunnissa ja suurimmissa taajamissa.

Polvijärven kunta toteaa, että:

1. Polvijärveläisten verotettavat tulot/asukas ovat 4. pienimmät koko Suomessa, joten terveyspalvelujen saavutettavuus ei olisi enää kaikille Polvijärven kuntalaisille taloudellisesti mahdollista. Vähävaraisilla kuntalaisilla ei ole varaa yksityisiltä hankittaviin palveluihin, vaan he ovat julkisten palvelujen varassa. Vähävaraisuus on myös omiaan hankaloittamaan liikkumista paikkakunnalta toiselle tilanteessa, jossa hyvinvointialueen tarjoamia palveluja ei olisi kotikunnassa saatavilla.

2. Polvijärven ja Outokummun välillä ei ole lainkaan julkista liikennettä. Kuntalaisten käytössä ei ole yhtään linja-autovuoroa tai kuntien välistä asiointiliikennettä, vaan kaikki Polvijärven ja Outokummun välinen liikenne tapahtuu joko omalla autolla tai taksilla. Polvijärven kunnan sisällä sen sijaan on sekä linja-autoliikennettä että asiointiliikennettä. Palvelujen saavutettavuuden kannalta on ensi arvoisen tärkeää, että hyvinvointialue tarjoaa kattavasti palveluja myös Polvijärvellä.
3. Palveluverkkosuunnitelmassa on Polvijärven ja Outokummun väliseksi matka-ajaksi kirjattu 20 minuuttia. Matkaan menee enemmän aikaa jo pelkästään kirkonkylästä, mutta esim. Martonvaarasta aikaa kuluu jo lähes tunti.

Polvijärven kuntalaiset asetetaan eriarvoiseen asemaan palvelujen saavutettavuuden suhteen, mikäli kunnassa ei ole omaa sote-asemaa.

Polvijärven kunta esittää, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialue lykkää asian käsittelyä 31.12.2023 saakka, jotta alueen kunnat, järjestöt, kuntalaiset ja kaikki, joille asialla on merkittäviä vaikutuksia, voivat saada kohtuullisen ajan tutustua aineistoon ja antaa asiasta lausuntonsa. Hyvinvointialueen tulee esitellä suunnitelmia alueen kuntalaisille ja järjestää kunnittaisia asukkaiden kuulemistilaisuuksia ennen päätöksentekoa.

Polvijärven kunta vastustaa hyvinvointialueen suunnitelmia palveluverkon supistamisesta. Polvijärven kunnassa toimivan terveysaseman toimintaedellytykset tulee turvata jatkossakin.

Polvijärven kunta pyytää Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ja kunnan välisiä neuvotteluja ennen päätöksentekoa.

Polvijärven kunnanhallitus

Lausunto palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaariosta

Kunnanhallitus 27.04.2023 § 72

179/00.01.02.03/2023

Valmistelija kunnanjohtaja Marjut Ahokas, marjut.ahokas@ilomantsi.fi.

Siun soten tulevaisuuslautakunta pyytää alueen sidosryhmiltä kirjallista lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaariosta. Lausuntokierros on kaikille avoin ja lausuntoja on mahdollista antaa 2.5.2023 saakka.

Materiaalit löytyvät tästä linkistä [Palvelustrategia](#)

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategian ja palveluverkkosuunnitelman laatiminen on käynnissä. Hyvinvointialueen aluevaltuusto päättää palvelustrategian ja palveluverkkosuunnitelman hyväksymisestä kesäkuussa 2023.

- Palvelustrategiassa määritetään sosiaali- ja terveystalouden palvelujen järjestämisen tavoitteet ja reunaehdot palvelujen järjestämiselle.
- Palveluverkkosuunnitelma konkretisoi tavoitteet. Siinä määritellään, missä ja millä tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tuotetaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella.
- Palvelustrategia ja palveluverkkosuunnitelma ovat osa Siun soten strategiakokonaisuutta. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös Pelastuslaitoksen palvelutasopäätös.

Palvelustrategia ja palveluverkkosuunnitelma ulottuvat 15 vuoden päähän eli pitkälle 2030-luvulle saakka.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategijahtaja Ilkka Pirskanen ja muutosjohtaja Elina Felin esittelivät palvelustrategiaa ja palveluverkkosuunnitelmaa 21.4. kunnanhallitukselle.

Esittelijä Kunnanjohtaja Ahokas Marjut

Päätösehdotus Kunnanhallitus päättää todeta lausuntonaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia 2023 – 2027 luonnoksesta ja palveluverkon skenaarioista vuoteen 2038 seuraavaa:

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen pohjoiskarjalaisen väestön sosiaali- ja terveystalouden palvelujen suunnan linjaava palvelustrategia osana hyvinvointialuestrategiaa on tavoitteiltaan kunnianhimoinen ja ottaa kattavalla tavalla huomioon palvelujen järjestämisen mahdollisuudet ja kehittämisen maakunnassa, jonka väestö ikääntyy ja jossa pitkät etäisyydet, harva asutus ja julkisen liikenteen vähäisyys/puuttuminen vaikuttavat sekä palvelutuotantoon että palvelujen saatavuuteen. Palvelustrategian kunnianhimoinen palvelulupaus ”oikea palvelu, oikeaan aikaan, oikeassa paikassa” edistää toteutuessaan maakunnan väestön terveyttä ja turvaa palvelut, mutta edellyttää hyvinvointialueelta onnistumista kautta linjan.

Palvelustrategian pullonkauloja tulevat olemaan strategialuonnoksessa tunnistetut ja esille tuodut henkilöstön riittävyys, osaaminen, työhyvinvointi ja sitoutuminen. Ilomantsin kunta muistuttaa, että henkilöstö pitää ottaa nykyistä paljon enemmän mukaan oman työnsä suunnitteluun ja kehittämiseen eikä kehittäminen saa olla vain esihenkilölähtöistä. Luonnoksessa esitetty henkilöstön veto- ja pitovoiman parantamiseksi laadittava henkilöstöohjelma on nostettava yhdeksi hyvinvointialueen prioriteeteista.

Sähköisten palvelujen ja digitaalisen palvelualustan kehittäminen ovat ehdottoman tärkeitä palvelujen saatavuudessa ja saavutettavuudessa. Tässäkin olennaista on henkilöstön osaamisen kehittäminen sähköisten palvelujen hallinnassa ja tarjoamisessa. Henkilöstön on osattava erottaa, millainen asiakas hyötyy sähköisistä palveluista ja millainen asiakas henkilökohtaisesta palvelusta. Toimivat sähköiset palvelut tukevat kansalaisten omaehtoista asioidensa hoitamista ja omahoitoa sekä vapauttavat henkilöstön työaikaa kasvokkain kohdattavien asiakkaiden hoitoon.

Palvelustrategian kirjaukset asiakasohjauksen yhden luukun periaatteesta ovat oikeat. Muutos siihen, että asiakkaan tarpeet selvitetään yhdellä yhteydenotolla, on suuri. Hyvinvointialueen on resursoitava henkilöstön tukemiseen ja kouluttamiseen muutoksen varmistamiseksi. Onnistuessaan asiakasohjaus säästää resursseja ja ohjaa asiakkaan suoraan oikealle hoitopolulle.

Hyvinvointialueen keskitetyistä palveluista reuna-alueiden, kuten Ilomantsin, kannalta merkittävä on ensihoitopalvelun toimivuus, jonka kehittäminen on huomioitu hyvin palvelustrategiassa. Kotiin vietävien palvelujen kehittäminen tukee palvelustrategian linjausta mahdollisimman pitkän, turvallisen ja laadukkaan kotona asumisen mahdollistamisesta.

Ilomantsin kunta pitää hyvänä monituottajuus -mallin esille nostamista palvelujen järjestämisessä. Toimivien palvelujen turvaamiseksi tarvitaan myös yrittäjien tuottamia sote-palveluja, joita hyvinvointialue tarjoaa asiakkailleen ostopalveluina tai palveluseteloinä.

Kuntien kannalta toimivat yhteistyörakenteet hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen ja muiden kumppanien kesken takaavat väestön hyvinvoinnin kehittämistä ja terveyden edistämistä. Tätä työtä palvelee hyvinvointialueen, maakuntaliiton ja kuntien välinen sopimus yhteistoimintarakenteista, toimintamalleista, työnjaosta ja tiedonkulusta.

Hyvinvointialueen kansallisiin ja alueellisiin riskiarvioihin perustuva valmiussuunnittelu sekä huoltovarmuuden turvaaminen tukevat myös kunnan kriisinkestävyyttä. Myös palvelustrategian nosto kestävä kehityksen edistämiseksi on tarpeellinen.

Palvelutarpeiden ja resurssien sovittaminen asettaa hyvinvointialueen päätöksentekijöille haasteensa, sillä resurssivaikutusten kustannusarviot talouden ja henkilöstön osalta eivät ole käytettävissä palvelustrategialuonnoksessa. Myös mittareiden valmistelu on kesken. Kunta joutuu perustamaan kokonaislausuntonsa siihen, että strategiaan asetetut tavoitteet toteutetaan edellä mainituista haasteista huolimatta.

Palveluverkon skenaarioista Ilomantsin kannalta on paras Skenaario 1, jossa Ilomantsin sote-asema on yksi maakunnan viidestä laajan palvelun asemasta. Skenaario ottaa muihin skenaarioihin verrattuna parhaiten huomioon Ilomantsin pitkät välimatkat, jotka pisimmillään ovat 50-60 kilometriä kuntakeskukseen. Vuodeosastotoiminnasta ja alueellisesta lääkäripalvelusta vastaavan laajan palvelun sote-aseman sijoittumista Ilomantsiin tukee viime vuonna valmistunut asumispalvelutilojen peruskorjaus ja terveysaseman rakentaminen Toivonlahteen saman katon alle. Uusi terveysasema mahdollistaa myös kuvantamistutkimukset, joita varten rakennettiin tila uusine laitteistoineen. Jo rakennettujen tilojen lisäksi sote-aseman rakennuksessa on tilaa, jota voidaan hyödyntää lisärakentamisella/muutostöillä hyvinvointialueen tuleviin tarpeisiin.

Myös Skenaariot 2 ja 3 lupaavat Ilomantsin säilyvän laajan palvelun sote-asemana. Skenaariossa 2 liikkuvia palveluja lähialueelle viedään laajan palvelun asemalta käsin ja Skenaariossa 3 lähipalvelupisteiden verkosto on laaja. Vaihtoehdot eivät ole täysin poissuljettuja Ilomantsin kannalta, mutta näiden skenaarioiden toteutuessa on varauduttava siihen, ettei henkilöstö riitä yhtäaikaisesti sekä sote-asemalle, liikkuvien ja/tai lähipalvelujen toteuttamiseen.

Skenaarionvaihtoehdon 1 toteutuessa sote-asema on vahva palvelun tarjoaja, jonka uskoisi houkuttavan sote-alan osaajia työyhteisön riittävän isolla koolla, sote-aseman hyvällä varustuksella ja toimivalla työympäristöllä.

Päätös Hyväksyttiin

Toimenpiteitä varten ja tiedoksi

1. kirjaamo@siunsote.fi.

Otteen oikeaksi todistaa Ilomantsin kunnassa

28.04.2023

Minna Kontturi
pöytäkirjanpitäjä

Ilomantsin kunta

Ote pöytäkirjasta

Kunnanhallitus

§ 72

27.04.2023

Muutoksenhakuohje koskee pykälää: § 72

MUUTOKSENHAKUKIELLOT JA NIIDEN PERUSTEET

Tähän päätökseen ei saa tehdä kuntalain 136 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa.

Kaupunginhallitus

§ 112

08.05.2023

Outokummun kaupungin lausunto Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, Siun soten, palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaariosta

85/00.04.07/2023

Khall 08.05.2023 § 112

Selostus

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Siun soten tulevaisuuslautakunta pyytää 13.4.2023 lähetetyllä sähköpostilla alueen sidosryhmiltä kirjallista lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaariosta. Materiaalit löytyvät sivulta www.siunsote.fi/palvelustrategia. Vaikutusten arviointi julkaistaan päätöksentekovaiheen käsittelyn yhteydessä. Lausuntokierros on kaikille avoin ja asukkaille on avattu erillinen verkkokysely, joka löytyy myös em. osoitteesta.

Lausuntoaika on jatkettu 16.5.2023 saakka (alkuperäinen 2.5.2023 saakka).

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue pyrkii vastaamaan tuleviin palvelutarpeiden muutoksiin uudistamalla palvelustrategiaansa sekä päivittämällä palveluverkkoa.

Palvelustrategiassa on hyvin nostettu esiin haasteet palvelujen tuottamisesta palvelulupauksen mukaisesti eli oikea palvelu, oikeaan aikaan, oikeassa paikassa. Pohjois-Karjalassa väestö on ikääntynyt ja ikääntyy strategiakaudella edelleen hyvin nopeasti kaikilla alueilla. Toisaalta taas lasten ja nuorten palveluiden tarve ennustetaan jopa kasvavan keskeisillä alueilla kuten Joensuussa ja Kontiolahdessa. Pitkät etäisyydet, harva asutus sekä julkisen liikenteen saatavuus vaikuttavat palvelujen saavutettavuuteen ja edellyttävät tarkkaa pohdintaa palvelujen tuotantoon eri alueilla. Tässä kohdassa todetaan, että hyvinvointialue on lopettamassa kehitysvammaisten yksikköä, Hilmaa Outokummusta. Ennen kuin on selvitetty mm. asukkaiden tahtotila (lue itsemääräämisoikeus) liittyen omaan asumiseensa ja myös ennen palvelustrategian ja palveluverkon hyväksymistä, päätös kyseisen yksikön lakkauttamisesta on ennenaikainen.

Henkilöstön saatavuusongelma vaivaa kaikkia hyvinvointialueita, ei vain Pohjois-Karjalaa. Strategialuonnoksen mukaan Siun soten vakituisen henkilöstön vaje on arvion mukaan noin 500 työntekijää. Hyvinvointialueet ja myös yksityiset sote-palvelujen tuottajat kilpailevat hoitohenkilökunnasta. Tämän vuoksi on aivan välttämätöntä panostaa henkilöstövoimavarojen johtamiseen, on pidettävä huolta henkilöstön veto-, pito- jopa lumovoimatekijöistä. Kun henkilöstön hyvinvointitekijöihin kiinnitetään riittävästi huomiota, siitä tulee myös viestiä myönteisessä sävyssä. Henkilöstön ammattirakenteeseen tulee kiinnittää huomiota, niin että hoitohenkilöstö tekee omaa ammattitaitoaan vastaavia tehtäviä ja tukipalveluhenkilöstö taas omaa ammattitaitoaan vastaavia tehtäviä.

Digitaalisia palveluja ei ole edes nykyisistä järjestelmistä hyödynnetty niin paljon kuin se olisi mahdollista. Täysimääräinen digitalisaation hyödyntäminen vapauttaa henkilöstön resursseja niihin tehtäviin, jotka vaativat asiakkaan kohtaamista kasvokkain. Hoitohenkilökunnan aikaa vapautuu myös niille

Kaupunginhallitus

§ 112

08.05.2023

asiakkaille, joilla ei ole mahdollisuutta tai osaamista tai tietoliikenneyhteyksistä johtuvaa estettä käyttää sähköisiä palveluja. Alueen kunnilla on menossa erilaisia digi-hankkeita asukkaiden digitaitojen parantamiseksi. Siun sote voisi tehdä kuntien digi-hankkeiden kanssa yhteistyötä digiosaamisen lisäämiseksi niiden asiakasryhmien osalta, joiden osaamisen lisäämisessä Siun sote tunnistaa olevan tarvetta.

Digitalisaation lisääntymisen myötä on verkkojen toimivuuteen saatava varmuus myös hyvinvointialueen reuna-alueille.

Palvelujen saatavuudessa on ongelmia. Asiakkaiden kokemukset, että palveluun ei olla päästy, takaisinsoittoa ei ole koskaan tullut, yhteydenotto on vaikeaa, palvelujen/hoitajien (henkilöstön) puhelinnumeroita ei löydy, on ihan todellista. Palvelujen saamiseen yhden luukun periaatteella säästää henkilöstöresursseja ja parantaa asiakkaan palvelukokemusta, joka edelleen viestii myönteistä kuvaa hyvinvointialueesta.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ kuuluu sekä hyvinvointialueiden että kuntien tehtäviin ja yhteistyön tulee olla saumatonta. Tähän on pyritty yhteisellä kuntien, hyvinvointialueen ja maakuntaliiton välisellä yhteistoimintarakenteita, toimintamalleja, työnjakoa ja tiedonkulkua koskevalla yhteistyösopimuksella. Yhteinen tekeminen ei saa jäädä sopimuksen tasolle vaan toteutetaan yhteinen valmistelu vaikuttavista toimenpiteistä kunkin osapuolen roolin mukaisesti. Outokummun kaupunki korostaa, että ennaltaehkäisevä työ ja peruspalveluihin panostaminen tulee olla palvelustrategian lähtökohhta, mm. lapsiperheiden tuki, ikäihmisten neuvolatoiminta, nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ja ennaltaehkäisevät mielenterveyspalvelut.

Mikäli sote-asetemaverkko harvenee, palvelut siirtyvät kauemmaksi asiakkaasta, jolloin paine siirtyy ensihoidon palveluihin. Ensihoidon käyttöaste tulee korkeaksi johtuen pitkistä etäisyyksistä ja tarvitsee lisää resursseja.

Palvelustrategian ja palveluverkkoskenaarioiden vaikutukset niin toiminnallisesti ja taloudellisesti ovat luonnosvaiheessa olevassa asiakirjassa vielä laatimatta, myös toimenpiteiden mittariston laadinta on kesken. Näin ollen lausunnonantajan on muodostettava itse arvio strategian ja eri skenaarioiden vaikutuksista mm. alueen/lähikuntien väestöön, hyvinvointialueen henkilöstöön ja hyvinvointialueen kunnalta vuokraamien kiinteistöjen käyttöön tai esimerkiksi mikä on skenaarioiden 1, 2 tai 3 taloudelliset vaikutukset.

Palveluverkon skenaariossa 1 Outokummussa säilyy laajan palvelun soteasema. Laajan palvelun soteasema vastaa vuodeosastotoiminnasta ja se tuottaa myös alueellisesti lääkäripalvelut lähipalvelupisteisiin. Laajan palvelun soteaseman sijoittumista tukee Outokummun keskeinen sijainti läntisellä alueella sekä uuden soteaseman rakentaminen on meneillään ja valmistuu vuoden 2024 syksyllä. Lisäksi uudelle soteasemalle tulee tilat kuvantamis (röntgen) tutkimuksia varten. Tässä skenaario 1:ssä liikkuvia palveluja ei lisättäisi nykyisestäään vaan asiakkaat liikkuisivat ja valitsisivat itse asiointisuuntansa. Polvijärveläisten luontevin asiointisuunta olisi Outokumpu, samoin liperiläisten ennakoituaan ainakin osin tukeutuvat Outokummun soteasemaan. Heinävedellä olisi soteasema, mutta

Kaupunginhallitus

§ 112

08.05.2023

laajan palvelun soteaseman osalta Heinävedeltä saatetaan asioida Outokummussa, mutta myös Joensuussa.

Skenaariossa 2 Outokummussa säilyy edelleen laajan palvelun soteasema. Liikkuvia palveluja viedään laajan palvelun asemalta tarpeen mukaisesti (esim. 1-3 kertaa viikossa) liikkuvasti paikan päälle, kuten esim. Polvijärvelle ja Viinijärvelle. Liikkuviissa palveluissa henkilöstön työaika menee hukkaan ajoaikana.

Skenaario 3 vastaa eniten nykyistä palveluverkkoa. Haasteena on henkilöstön riittävyys sekä taloudellisesti ei kestävin vaihtoehto.

Outokummun näkemyksen mukaan mikään esitetyistä malleista ei ole suoraan vietävissä päätökseen. Skenaario 1 voisi olla pohjaratkaisu, jota täydennettäisiin joidenkin paikkakuntien lähipalvelupisteillä. Harvemmin tarvittavia palveluja, esim. neuvolapalvelut) ei tarvitsisi olla edes laajan palvelun soteasemilla joka päivä tarjolla. Liikkuvien palvelujen, digitalisaation, henkilöstön optimaalisen resursoinnin avulla valittavan ratkaisun tulee turvata sosiaali- ja terveyspalvelut maakunnan asukkaille kattavasti huomioiden asukkaan näkökulmasta pitkät etäisyydet, harva asutus ja julkisen liikenteen saatavuus.

Vaikutusarviointi	Sote-palvelutuotantoon vaikuttaminen Outokummussa.
Valmistelija	Kaupunginjohtaja
Lisätietoja	Kaupunginjohtaja Päivi Lintumäki, paivi.lintumaki@outokummunkaupunki.fi , puh. 050 382 7769.
Esittelijä	Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää antaa yllä olevan lausunnon hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista.
Päätös	Kaupunginjohtajan ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Liitteet

-
- [1] Siun sote Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia 2023-2038 luonnos 12042023
 - [2] Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, Siun sote, palveluverkon skenaariot 1-3 vuoteen 2038 06042023
 - [3] Siun sote Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palveluverkko - palvelujen tuottamisen määritelmät ja kriteerit 06042023

Otteen tarkastetusta pöytäkirjasta oikeaksi todistaa Outokummussa 10.05.2023

Päivi Karjalainen
pöytäkirjanpitäjä

Kaupunginhallitus

§ 112

08.05.2023

Tiedoksiantaminen

Tämä päätös on annettu asianosaiselle tiedoksi sähköpostilla, joka on lähetetty 10.05.2023.

Nähtävänäolo

Pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi 10.05.2023 alkaen yleisessä tietoverkossa.

Kaupunginhallitus § 112 08.05.2023

Muutoksenhakuohje koskee pykälää: § 112

Kaupunginhallitus 08.05.2023

MUUTOKSENHAKUKIELLOT JA NIIDEN PERUSTEET

Tähän päätökseen ei saa tehdä kuntalain (410/2015) 136 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa.

Kaupunginhallitus

§ 163

24.04.2023

Joensuun kaupungin lausunto Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, Siun soten, palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioistaKH 24.04.2023 § 163
599/00.01.06/2023

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Siun sote, pyytää 13.4.2023 lähettämällään viestillä alueen sidosryhmiltä kirjallista lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista. Lausuntokierros on kaikille avoin. Asukkaille on avattu erillinen verkkokysely, joka löytyy myös osoitteesta www.siunsote.fi/palvelustrategia. Lausuntoaika on 13.4.-2.5.2023.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategiassa on tuotu selkeästi esiin jo pitkään aluetta vaivannut merkittävä henkilöstön saatavuusongelma. Palvelustrategian mukaan Siun Soten vakituisen henkilöstön vaje on noin 500 työntekijää. Hoitotyöntekijöitä tarvitaan palvelustrategian mukaan noin 400 työntekijää lisää nykyisen rekrytointitason lisäksi vuoteen 2030 mennessä. Henkilöstöpulan ollessa merkittävä, jopa huolestuttava, Joensuun kaupunki pitää erittäin tärkeänä olemassa olevan ja tulevan henkilöstöresurssin mahdollisimman järkevää, tehokasta ja myös henkilöstön työhyvinvoinnin näkökulmasta palkitsevaa käyttöä. Henkilöstöresurssin käyttö tulee optimoida ammattitaidon hyödyntämisen näkökulmasta ja uusia työn tapoja on hyödynnettävä.

Koska henkilöstön määrää ei todennäköisesti saada kasvatettua niin nopeasti kuin tarve vaatii, tulee palvelutuotannossa hyödyntää mahdollisimman laajasti mm. sähköisiä asiointipalveluja ja muita digitalisaation tarjoamia keinoja. Palvelustrategian mukaan Siun soten sähköiset asiointipalvelut ovat tällä hetkellä puutteelliset ja niiden osuus kaikesta palvelutuotannosta on maan neljänneksi alhaisinta (18 %). Kansallinen tavoite on, että kaikesta asioinnista yli 35 % tapahtuu sähköisten asiointipalvelujen kautta. Digipalvelujen lisäksi liikkuvat palvelut voivat parhaimmillaan mahdollistaa asiakkaille palvelujen paremman saatavuuden ja saavutettavuuden. Liikkuvia palveluja hyödyntämällä resurssit eivät sitoudu kiinteistöihin vaan hyödyttävät suoraan palvelua käyttävää asukasta. Myös palveluprosessien tehostaminen sekä asiakkaan että hyvinvointialueen näkökulmasta on välttämätöntä.

Lakisääteisten palvelujen turvaaminen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella edellyttää taloudellisesti ja toiminnallisesti kestävää palveluverkkoa. Näin ollen jo olemassa olevien hyvinvointialueen käyttöön rakennettujen kiinteistöjen lisäksi ei tule tehdä uusinvestointeja vaan yhteisin verovaroin rakennetut kohteet tulee hyödyntää niiden elinkaaren ajan. Kohteen elinkaaren loppupuolella, tulee palveluverkko selvittää ja päättää aina uudelleen. Palveluverkon, toimintamallien ja yhdyspintarakenteiden yksityiskohtainen suunnittelu tulee tehdä kiinteässä yhteistyössä vaikutusalueen kuntien kanssa. Palvelujen sijainnin suunnittelussa tärkeässä roolissa ovat Siun soten palveluverkon ja kunnan maankäytön kehittämissuunnitelmien yhteensovittaminen siten, että palvelujen sijoittaminen tukee myös kunnan strategisten tavoitteiden ja niistä johdettujen toimenpideohjelmien toteuttamista esimerkiksi kuntatalouden, asumisen ja liikkumisen ohjauksen näkökulmista.

Pelastusasemaverkon pitäminen skenaariovaihtoehtojen alussa kuvatun nykytilanteen mukaisena varmistanee toiminta-aikavaatimusten toteutumisen. Skenaarioasiakirjassa perusasetelmana esitetty ikäihmisten, perhe- ja sosiaalipalveluiden sekä vammaispalveluiden tuottaminen jatkossakin laajasti lähipalveluna on hyvä peruslinjaus muun muassa kotiin vietävien palvelujen näkökulmasta.

Kaupunginhallitus

§ 163

24.04.2023

Mikään lausuntopyynnössä esitetyistä skenaariosta ei sellaisenaan ole tulevaisuutta ajatellen toimiva. Edellä mainittujen asioiden kokonaisuuden näkökulmasta voi skenaariota 1 pitää pohjana. Yksittäisen palvelupisteen sijaintia olennaisempaa on, että tällä palveluverkkoratkaisulla asiakas saa tarvitsemansa palvelun. Resursoimalla henkilöstöön, optimoimalla henkilöstön ja tilojen käyttö, hyödyntämällä digitalisaatiota sekä liikkuvia palveluja ja muita uusia palvelutuotannon tapoja ja ennen kaikkea asettamalla asiakkaan saama palvelu aina etusijalle, on mahdollista turvata palvelut Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella myös tulevaisuudessa taloudellisesti ja toiminnallisesti kestäväällä tavalla.

Valmistelijat: konserni-, hyvinvointi- ja kaupunkirakennepalvelut

Kaupunginjohtajan päätösehdotus:

Kaupunginhallitus päättää

antaa yllä kirjoitetun lausunnon Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle.

Päätös:

Asia päätettiin ottaa lisälistalta käsittelyyn.

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Eila Heinonen (syy; Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallituksen jäsen), Timo Elo (syy; Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallituksen jäsen), Anssi Törmälä (syy; Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallituksen varajäsen) ja Asseri Kinnunen (syy; Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tulevaisuuslautakunnan jäsen) eivät esteellisinä osallistuneet asian käsittelyyn ja päätöksentekoon.

Pöytäkirja tämän asian osalta tarkastettiin heti kokouksessa.

Otteen tarkastetusta pöytäkirjasta oikeaksi todistaa Joensuussa 25.4.2023.

Vilja Ndiwalana
asiakirjahallintosihteeri

Pöytäkirjan nähtäväksi asettaminen

Pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi yleisessä tietoverkossa 24.4.2023.

Muutoksenhakuohje koskee pykälää: § 163

MUUTOKSENHAKUKIELTO

Muutoksenhakukielto ja peruste:

Päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, jolloin kuntalain (10.4.2015/410) 136 §:n nojalla tästä päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta.

Tohmajärven kunta
Järnefeltintie 1
82600 TOHMAJÄRVI

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
Siun Sote
Tulevaisuuslautakunta
kirjaamo@siunsote.fi

Johdanto: Pohjois-Karjalan hyvinvointialue / Tulevaisuusvaliokunta

Tohmajärven kunnanhallituksen lausunto, asianumero 749/00.01.02.00/2022 liittyen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen / Siun soten tulevaisuuslautakunnan lausuntopyyntöön. Tulevaisuuslautakunta on pyytänyt alueensa sidosryhmiltä kirjallista lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista. Lausunto pyydetään lähettämään Siun soten kirjaamoon osoitteeseen kirjaamo@siunsote.fi. Alkuperäinen vastausaika on 13.4.-2.5.2023. Hyvinvointialueen tulevaisuuslautakunta on jatkanut lausuntojen antamisaikaa 16.5.2023 saakka.

Tiivistelmä

Tohmajärven kuntalaiset asetetaan eriarvoiseen asemaan palvelujen saavutettavuuden suhteen, mikäli kunnassa ei ole omaa sote-asemaa. Tohmajärven kunta vastustaa skenaarioiden 1 tai 2 palveluverkkosuunnitelman toteuttamista. Mikäli Tohmajärven kuntalaiset asetetaan eriarvoiseen asemaan palveluiden saavutettavuuden suhteen, tulee kunta aloittamaan oikeustoimet. Tohmajärven kunnanhallituksen näkemys on, että palveluverkkosuunnitelmaa tulisi viedä skenaario 3:n suuntaan. Kunta kannattaa paikallisten palveluiden kehittämistä ja niiden tarjoamista kaikissa Pohjois-Karjalan kunnissa ja suurimmissa taajamissa. Sosiaali- ja terveystieteiden integraatio edellyttää myös sosiaalipalvelujen järjestämistä samoissa tiloissa. Tohmajärven kunnanhallituksen mielestä lähipalveluita eli kunnissa tarjottavia sote-palveluita ei saa asetta vastakkain erikoissairaanhoidon kanssa. Tohmajärven kunnanhallitus esittää hyvinvointialueelle nykyistä (lähes olematonta) tiiviimpää yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueen henkilöstön kanssa lääkäreiden ja hoitajien löytämiseksi.

Sisällys

Johdanto: Pohjois-Karjalan hyvinvointialue / Tulevaisuusvaliokunta	1
Tiivistelmä.....	1
Sisällys.....	2
Huomiot lausuntopyynnöstä ja lausuntoajasta.....	3
Tohmajärven kunnan lausunto palveluverkon skenaarioista 1-3	5
Lopuksi.....	8

Huomiot lausuntopyynnöstä ja lausuntoajasta

Tohmajärven kunnanhallitus piti lausuntopyynnön alkuperäistä aikataulua liian kireänä ja pyysi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen/Siun soten tulevaisuuslautakunnalta 19.4.2023 lisäaikaa lausunnon jättämisille 30.8.2023 asti. Lisäaikaa myönnettiin tulevaisuuslautakunnan 26.04.2023 § 48 päätöksellä 16.5 asti.

Hallintolain (2003/434) 33 §:ssä säädetään, että asiakirjan täydentämistä, selityksen antamista ja selvityksen esittämistä varten on asetettava asian laatuun nähden riittävä määräaika.

Tohmajärven kunnanhallitus toteaa, että lausunnon antamiseen oli varattu alun perin vain 12 täyttä työpäivää lausuntopyynnön saapuessa Pohjois-Karjalan kuntien kirjaamoon iltapäivällä 13.4.2023. Ottaen huomioon asian laadun ja vaikuttavuuden, asetettua määräaikaa ei voitu pitää riittävänä. Tohmajärven kunnanhallitus korostaa, ettei aineisto tällä tarkkuudella ole ollut aiemmin kuntien ja muiden tahojen saatavilla. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen infokierroksilla kevään 2023 aikana aineistoa ei ole esitelty. *Palveluverkko – palvelujen tuottamisen määritelmät ja kriteerit* -asiakirja on esimerkiksi laadittu vasta 3.4.2023.

Hallintolain 32 §:ssä säädetään, että lausuntoa tai muuta selvitystä koskevassa pyynnössä on yksilöitävä, mistä erityisistä seikoista selvitystä on esitettävä.

Tulevaisuusvaliokunta ei ole yksilöinyt lausuntopyynnössään, mistä erityisistä seikoista lausuntoa pyydetään. Lausuntopyyntö on laadittu niin, että lausuntoa pyydetään palveluverkosta ja strategiasta kokonaisuudessaan. Ottaen huomioon esitetyn aineiston laadun ja laajuuden sekä päätöksen merkittävyyden ihmisten peruspalveluiden kannalta, lausuntopyynnössä tulisi yksilöidä ne kohdat, joista lausunto halutaan.

Tohmajärven kunnanhallitus huomauttaa, ettei aineisto sisällä lainkaan välttämättömiä vaikutusarvioita väestöön, henkilökuntaan, kiinteistöjen käyttöasteisiin taikka muita asian ratkaisemisen kannalta oleellisia tietoja, joista olisi tullut lähettää kuulemispyyntö. Kuulemiset ja vaikutusarviot palveluverkon skenaarioiden osalta olisi pitänyt olla mm. seuraavilta tahoilta lapsiasiavaltuutetulta, vanhusasiavaltuutetulta ja yhdenvertaisvaltuutetulta.

Hallintolain 41 §:n 1 momentissa säädetään, että jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Edelleen hallintolain 41 §:n 2 momentissa säädetään, että asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Tulevaisuusvaliokunta on antanut luvan välittää lausuntopyyntöä eteenpäin ja avannut asukkaille verkkokyselyn.

Tohmajärven kunnanhallituksen näkemyksen mukaan asukkaille ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötahoille olisi tullut varata hallintolain 41 §:n mukainen mahdollisuus siten kuin hyvinvointialueesta annetun lain (2021/611) 34 §:n 1 momentissa säädetään. Nyt Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on jättänyt kunnan vastuulle sen, että sen tulee ottaa yhteyttä edellä mainittuihin tahoihin. Vastuuta kuulemisen järjestämisestä ei lain mukaan voida näin siirtää. Asukkaille laaditussa verkkokyselyssä ei ole taas otettu huomioon väestön korkeaa ikärakennetta. Hyvinvointialueen palveluiden käyttäjistä merkittävä osa on iäkkäämpiä, jotka eivät omista välttämättä digilaitetta ollenkaan. Asukaskyselyn toteuttamistapa ei huomioi edellä mainittuja palvelun käyttäjiä.

Tohmajärven kunta korostaa, etteivät palveluiden käyttäjät saa verkkokyselyn kautta tasapuolisesti tietoa esitetystä aineistosta, eikä näillä ole siten mahdollisuus tosiasiallisesti tulla kuulluiksi. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelmalla ja palvelustrategialla on huomattavia vaikutuksia perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien toteutumiseen ja tämä tulee huomioida kuulemismenettelyssä kokonaisuudessaan.

Tohmajärven kunnanhallitus kummeksuu palvelustrategiasta päättämisen kireää aikataulua ja kiirettä seuraavista syistä:

1. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia on laadittu ajalle 2023–2038. Palveluverkon skenaariot 1–3 tähtäävät vuoteen 2038. Tähtäin on 15 vuoden päässä.
2. Hyvinvointialueen rahoitus ei ole vielä tiedossa vuoden 2024 eikä myöhempien vuosien osalta. Koska tavoite on pitkällä tulevaisuudessa, niin asialla ei ole sellainen kiire, kuin päätetyllä aikataululla on.

3. Hyvinvointialue on sidottu maksamaan vuokraa sen käyttöön siirtyneistä toimitiloista ainakin kolmen vuoden ajan 2023–2025.

4. Valtakunnassa ollaan muodostamassa tulevaa hallitusta sekä päättämässä tulevasta hallitusohjelmasta. Eduskunta päättää myös hyvinvointialueille tulevan rahoituksen. Hallitusohjelma ja tuleva rahoitus tulisi olla ensiksi tiedossa ja vasta tämän jälkeen tulisi tehdä päätökset koskien Pohjois-Karjalan väestön sosiaali- ja terveystalouden saavutettavuutta ja saatavuutta.

5. Kunnille ei ole annettu kuntakohtaisia tietoja palveluiden käytöstä tai kustannuksista.

6. Kunnille ei ole annettu käyttöön sairastavuudella ja ikäkertoimella laskettuja talousvaikutuksia.

Palveluverkosta on tarkoitus päättää päivitetyn aikataulun mukaan hyvinvointialueen aluevaltuustossa 27.6.2023. Aikataulu on johtanut kohtuuttomaan kiireeseen ja lyhyeen lausunnonaikaan. Kireä aikataulu saa Tohmajärven kunnan näkemyksen mukaan aikaan myös sen, ettei aluevaltuusto ehdi saada riittävästi tietoa päätöksentekonsa tueksi.

Tohmajärven kunnan lausunto palveluverkon skenaarioista 1-3

Tohmajärven kunnan osalta:

Skenaariossa 1 ei Tohmajärvellä olisi tulevaisuudessa terveystaloutta tarjolla laisinkaan, eikä kunnassa olisi omaa sote-asemaa. Palvelut siirtyisivät laajan palveluiden sote-asemille. Laajan palveluiden sote-asemia olisi Pohjois-Karjalassa viisi, lähin laajan palvelun sote-asema olisi Tohmajärven kuntakeskuksesta katsottua Kiteellä. Lisäksi Joensuussa sijaitseva sotepalvelukeskus.

Skenaario 1 tarkoittaisi kunnan asukkaille palvelujen karkaamista kauemmaksi ja monelle nykyistä korkeampaa kynnystä lähteä käyttämään perusterveydenhuollon palveluita. Tämä tulisi lisäämään entisestään erikoissairaanhoidon kustannuksia. Nykyinen heikko palveluiden saatavuus ja saavutettavuus on ajanut palveluiden käyttäjät tilanteeseen, jossa kynnys lähteä perusterveydenhuollon vastaanotolle on noussut monelle liian korkeaksi. Palveluiden siirtyminen etäämmälle vaikeuttaisi tilannetta entisestään ja liian monen ensimmäinen lähtö oireiden myötä terveystalouteihin tulisi tapahtumaan vasta ambulanssikyödyllä. Palveluiden siirtyminen kauemmaksi tulisi lisäämään Tohmajärven kunnan asukkaiden kustannuksia. Pisimmät matkat Tohmajärven kunnan asukkailla Kiteen laajan palvelun sote-asemalle olisi yli 45 km.

Ilmaston näkökulmasta skenaario 1 lisäisi kasvihuonepäästöjä. Pohjois-Karjalan maakunnassa ja Tohmajärvellä on erittäin heikot julkisen liikenteen palvelut. Skenaario ykkösen toteutuessa palveluihin tulisi hakeutua Tohmajärveltä käytännössä omalla kulkuneuvolla tai taksikyydillä. Huomioiden paikallisen väestön valtakunnan tasoa vanhempi autokanta, jossa autojen aiheuttamat päästöt ovat suurempia kuin keskimäärin valtakunnassa niin kasvihuonepäästöt kasvaisivat nykytilanteeseen nähden. Tohmajärven kunta on HINKU-kunta, kuten suurin osa Pohjois-Karjalan kunnista. Skenaario 1 ei tukisi myöskään HINKU-kunnan tavoitteita.

Haasteena 1 skenaariossa on se, että se huomioi erittäin heikosti Pohjois-Karjalan ja Tohmajärven väestön ikärakenteen, koska malli perustuisi digitaalisten palveluiden nykyistä selvästi laajempaan käyttöön. Monelle iäkkäälle digitaalisten palveluiden käyttö on haasteellista, jolloin palveluiden saatavuus olisi erittäin huono. Tohmajärven sijainti isoine vaaroinen Venäjän valtakunnan rajalla heikentää verkkoyhteyksien toimimista mikä rajoittaa digipalveluiden hyödyntämistä.

Skenaario 1 olisi Tohmajärven kunnan elinvoimalle erittäin kohtalokas. Terveyspalveluiden siirtyessä kauemmaksi, tarkoittaa se myös muun asiain siirtymistä pois omasta kuntakeskuksesta. Tämä heikentäisi kunnan palveluyritysten asemaa merkittävästi. Ensimmäisenä kunnasta poistuisi apteekkipalvelut. Skenaario 1 ei myöskään houkuttelisi uusia asukkaita muuttamaan kuntaan, koska tiedossa olisi, että terveyspalveluita ei olisi saatavilla Tohmajärvellä. Hyvinvointialue on merkittävä työllistäjä Tohmajärvellä ja tässä skenaariossa monen työpaikka siirtyisi etäämmälle, mikä lisää monen työntekijän elinkustannuksia. Terveyspalveluiden puuttuminen kunnasta vauhdittaisi myös muuttoaikeita. Sotepalveluiden parissa työskentelee huomattava määrä kuntalaisia, joiden verotuloilla on kunnalle suuri merkitys. Terveyspalveluiden supistaminen vähentää siten kunnan hyvinvointia ja elinvoimaa.

Skenaariossa 2 terveyspalveluita olisi Tohmajärvellä jatkossakin jonkin verran, mutta ne tarjottaisiin liikkuvina palveluna. Eli joko liikkuvassa palveluautossa-, tai palvelua tuottavan henkilön avulla, joka olisi tiettyinä päivinä/päivinä tavattavissa jossakin tilassa?. Asiakkaiden vastaanotto ei mahdollisesti tapahtuisi edes nykyisellä terveysasemalla, koska sitä 2 skenaarion mukaan Tohmajärven kunnassa ei enää olisi?.

Liikkuvien palvelujen sisältöä on avattu tulevaisuuslautakunnan materiaaleissa erittäin hatarasti, koska mitään tarkempaa tietoa ei ole siitä, mitkä palvelut olisivat liikkuvia ja mitkä palvelut tarjotaisiin laajaan palvelun asemilla. Ilkka Pirskasen ja Elina Felinin kanssa kävimme keskustelua hyvinvointialueen järjestämällä lausuntokierroksella siitä, mitkä palvelut olisivat liikkuvia ja mitkä laajan palvelujen sote-asetilla. Tarkempaa tietoa jaottelusta ei ollut tässä vaiheessa olemassa, joten lausuminen liikkuvien palvelujen osalta on tuon lausuntokierroksen jälkeenkin mahdotonta.

Skenaarion 2 osalta tohmajärveläisen asiakkaan palveluiden saatavuus Tohmajärvellä olisi kiinni siitä, onko palvelua paikan päällä Tohmajärvellä sinä päivänä, kun palvelulle olisi asiakkaalla tarvetta.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on painottanut, että taloutta suurempi ongelma on henkilöstön saatavuuden haaste. Tohmajärven kunta kysyy, millä keinoilla liikkuviin palveluihin saadaan rekrytoitua henkilöstöä, kun tilanne on haastava jo nykyisellään. Skenaario 2 haasteena on, että jos henkilöstöä ei saada rekrytoitua liikkuvaan palveluun, niin työvoiman saatavuushaastetta voidaan helposti käyttää perusteena siirtyä Tohmajärven kunnan terveyspalveluiden osalta skenaario ykköseen, jossa hyvinvointialueiden perimmäiset tavoitteet eivät toteudu.

Tohmajärven kunta vastustaa skenaarion 1 tai 2 palveluverkkosuunnitelman toteuttamista. Mikäli Tohmajärven kuntalaiset asetetaan eriarvoiseen asemaan palveluiden saavutettavuuden suhteen muiden Pohjois-Karjalan asukkaiden kanssa, tulee kunta aloittamaan oikeustoimet.

Skenaariossa 3 Tohmajärvellä olisi jatkossakin oma lähipalvelupiste, mutta iso osa palveluista olisi tarjolla laajan palvelun sote-asetilla.

Skenaario 3 on lähimpänä Tohmajärven kunnan näkemystä tulevasta palveluverkosta. Mikäli skenaario 3 tulisi päätökseksi, Tohmajärven kunnanhallitus keskittyisi ratkaisemaan kriittisintä haastetta, eli miten saadaan lääkäreitä Tohmajärven terveysasemalle. Lääkäreiden houkuttelun ja saatavuuden osalta on Tohmajärven terveysaseman henkilöstöltä tullut hyviä vinkkejä tilanteen parantamiseksi. Lääkäreitä olisi tulossa myös Tohmajärvelle töihin, lääkäreitä olisi valmistumassa ja heillä olisi halukkuutta tulla työskentelemään Tohmajärvelle. Tohmajärvellä työskentelystä kiinnostuneista lääkäreistä on ilmoitettu hyvinvointialueen vastaaville viranhaltijoille, mutta suhtautuminen on ollut asiaan nihkeää. Tohmajärven kunta on pyrkinyt tarjoamaan Siun sotelle apua työvoiman saatavuuden parantamiseksi, mutta innostusta yhteistyöhön ei ole ollut havaittavissa.

Lopuksi

Mietittäessä hyvinvointialueen eri skenaarioita on hyvä palata hyvinvointialueiden tavoitteiden äärelle.

Hyvinvointialueen tavoitteena on (valtioneuvosto 2022):

- Turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut hyvinvointialueella asuville,
- parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta,
- kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja,
- turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti,
- vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin ja
- hillitä kustannusten kasvua.

Kunnanhallituksen mielestä seuraavat hyvinvointialueen tavoitteet jäisivät palveluverkkosuunnitelman skenaarioissa 1–2 toteutumatta:

- Turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut hyvinvointialueella asuville.
- parantaa palveluiden saavutettavuutta
- kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja,
- vastata ikääntymisen haasteisiin.

Tohmajärven kunnanhallituksen näkemys on, että palveluverkkosuunnitelmaa tulisi viedä skenaario 3:n suuntaan.

Kunnanhallituksen mielestä ensin olisi pitänyt kuulla palvelujen käyttäjiä ja priorisoida ensisijaiseksi lähipalvelujen turvaaminen ja henkilöstön puhelinpalvelun toimivaksi rakentaminen. Vaikka mikään esitetyistä skenaarioista ei ratkaise henkilökunnan saatavuusongelmaa, Tohmajärven kunnanhallituksen näkemys on, että palveluverkkosuunnitelmaa tulisi viedä 3 skenaarion suuntaan. Lisäksi hyvinvointialueen on määriteltävä perusteellisemmin, mitä on lähipalvelu. Kunnan mielestä vain vahvistamalla perusterveyden huollon palveluita voidaan tulevaisuudessakin turvata myös erikoissairaanhoidon palvelujen saatavuus.

Digitaaliset palvelut eivät ole yksistään ratkaisu, koska ikääntyvän väestön keskuudessa on paljon henkilöitä, joille digitaalisten palvelujen käyttäminen on täysin mahdotonta. Pohjois-Karjalan väestö

on rakenteeltaan valtakunnan tasoon nähden ikääntynyttä. Monelle jo pelkkä puhelimella tapahtuva yhteydenpito on vaikeaa.

Palvelujen keskittämistä perustellaan voimassa olevalla lääkäri- ja hoitajapulalla. Työvoimapula ei tule helpottumaan sillä, että samalle määrälle lääkäreitä ja hoitajia ohjataan asiakkaita nykyistä laajemmalla alueella. Hyvinvointialueen ei tule lähteä siitä, että työvoimapulalle ei ole mahdollista tehdä mitään ja että tilanne on sama tai nykyistä kehnompia vielä 15 vuoden kuluttua. Tohmajärven kunnanhallitus katsoo, että valtion ja hyvinvointialueiden tehtävänä on ryhtyä vaikuttaviin toimenpiteisiin lääkäri- ja hoitajapulaa vähentämiseksi. Kunnanhallitus kannustaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialuetta keskittymään toiminnassaan yhä lujemmin työvoiman saatavuuden parantamiseen. Tohmajärvellä on hyvät ja toimivat tilat. Tohmajärven osalta hoitajatilanne on vielä hyvä ja henkilöstö on ollut hyvin sitoutunut työskentelemään omalla terveysasemalla, ja harjoittelijat ovat olleet tyytyväisiä Tohmajärven terveysasemaan harjoittelupaikkana. Henkilöstön työolosuhteita ja sitoutumista Tohmajärven terveysasemalle tukee mm. lääkäreiden saaminen terveysasemalle. Lääkäritilanteen saatavuuden parantamiseksi Tohmajärven kunnanhallitus esittää hyvinvointialueelle tiiviimpää yhteistyötä kuntien kanssa tilanteen parantamiseksi.

Kunnat ja hyvinvointialue voisivat miettiä yhdessä rekrytointikampanjaa lääkäreiden saamiseksi kunnan sote-asemalle. Henkilöstölle tai jopa asukkaille voisi luvata palkkion lääkärin rekrytoinnista kunnan terveysasemalle. Tohmajärven kunnanhallitus näkee, että lääkäritilanteen parantaminen on maan hallituksen asia. Hyvinvointialueen ja kuntien tulee taas yhdessä tehdä kaikkensa, että Pohjois-Karjalan alueelle saadaan houkutelua lääkäreitä. Tämän tavoitteen toteutumiseksi tarvitaan Pohjois-Karjalan henkilöstön ja asukkaiden verkostot maksimaaliseen käyttöön.

Tohmajärven kunnan mielestä resurssit tulee kohdentaa palvelutarpeen mukaan. Jokaisessa kunnassa tulee sijaita oma sote-asema. Palveluverkkosuunnitelmassa tulee huomioida ikäihmisten määrä, sairastavuus ja kuntalaisten hoidon tarve. Liikkuvat lääkäripalvelut sopivat vain pienelle kohderyhmälle, yleensä perusterveille ihmisille. Etä- ja liikkuvien sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelujen varaan ei tule jättää iäkkäitä, monisairaita ja heikossa taloudellisessa asemassa olevia ihmisiä. Tohmajärven kunnanhallitus vastustaa ehdotettua palvelujen keskittämistä.

Tohmajärven kunnanhallitus pitää asiattomana, että varsinkin pienimpien kuntien terveysasemien kunnosta puhutaan aliarvioivaan sävyyn tutustumatta tosiasioihin ja annetaan ymmärtää, että niistä on pikimmiten päästävä eroon. Samanaikaisesti hyvinvointialue suunnittelee mittavia investointeja

uusien toimitilojen rakentamiseksi. Terveysasemien jättäminen ilman sieltä tarjottavia palveluja on kunnanhallituksen mielestä yhteiskunnan varojen väärin kohdentamista ja tarkoittaa kuntien kannalta erittäin suurta taloudellista menetystä.

Tohmajärvellä on vuonna 1985 rakennettu hyväkuntoinen terveysasema, jota on kunnostettu viimeisen neljän vuoden aikana noin 700.000 eurolla. Terveysasemalla on jo pelkästään vuosien 2018–2022 välillä uusittu salaojitukset, lämmönvaihtimet ja kiinteistöautomaation valvontajärjestelmä, muutettu vanhat röntgentilat fysioterapian tiloiksi, tehty tilat eläinlääkäritoiminnalle, uudistettu hammaslääkäritilat ja rakennettu aurinkosähköjärjestelmä.

Terveysaseman vuokratuloilla on Tohmajärven kunnalle myös taloudellista merkitystä. Siun soten kuntayhtymän kahden viimeisen vuoden menokasvu oli todella voimakasta, mistä johtuen Pohjois-Karjalan hyvinvointialue saa vastaavasti enemmän valtionrahoitusta. Sotemenojen kasvu aiheutti pysyvän negatiivisen vaikutuksen kuntien tulevien vuosien valtionosuuksiin, ja kuntien talous on lähivuosina voimakkaasti heikentymässä. Käyttämättä jäävät sote-rakennukset lisääisivät kuntien talousahdinkoa.

Tohmajärven alueen terveystalot on esitetty tarjottavan Kiteen laajan palvelun sote-asetalta käsin. Tohmajärven kunta ei ota kantaa muiden kuntien alueella sijaitsevaan palveluverkkoon.

Kunta kannattaa paikallisten palveluiden kehittämistä ja niiden tarjoamista kaikissa Pohjois-Karjalan kunnissa ja suurimmissa taajamissa. Sosiaali- ja terveystalot integroivat edellyttää terveystalot järjestämistä samoissa tiloissa sosiaalipalvelujen kanssa.

Tohmajärven kunta toteaa, että Tohmajärven kunnan väestö on myös verotettavien tulojen osalta kuntia vertailtaessa häntäpäässä, joten terveystalot saavutettavuus ei olisi enää kaikille Tohmajärven kuntalaisille taloudellisesti mahdollista. Vähävaraisilla kuntalaisilla ei ole varaa yksityisiltä hankittaviin palveluihin, eikä alue olisi todennäköisesti houkutteleva yksityisiä palveluita tarjoavalle toimijalle. Vähävaraisuus on myös omiaan hankaloittamaan liikkumista paikkakunnalta toiselle tilanteessa, jossa hyvinvointialueen tarjoamia palveluja ei olisi kotikunnassa.

Tohmajärven kunnan ja Kiteen kaupungin välillä toimiva julkinen liikenne palvelee vain linja-autoreitin varrella asuvia palvelun käyttäjiä. Tohmajärveläisten asiakkaiden liikkuminen tapahtuu pääosin joko omalla autolla tai taksilla.

Tohmajärven kuntalaiset asetetaan eriarvoiseen asemaan palvelujen saavutettavuuden suhteen, mikäli kunnassa ei ole omaa sote-asemaa.

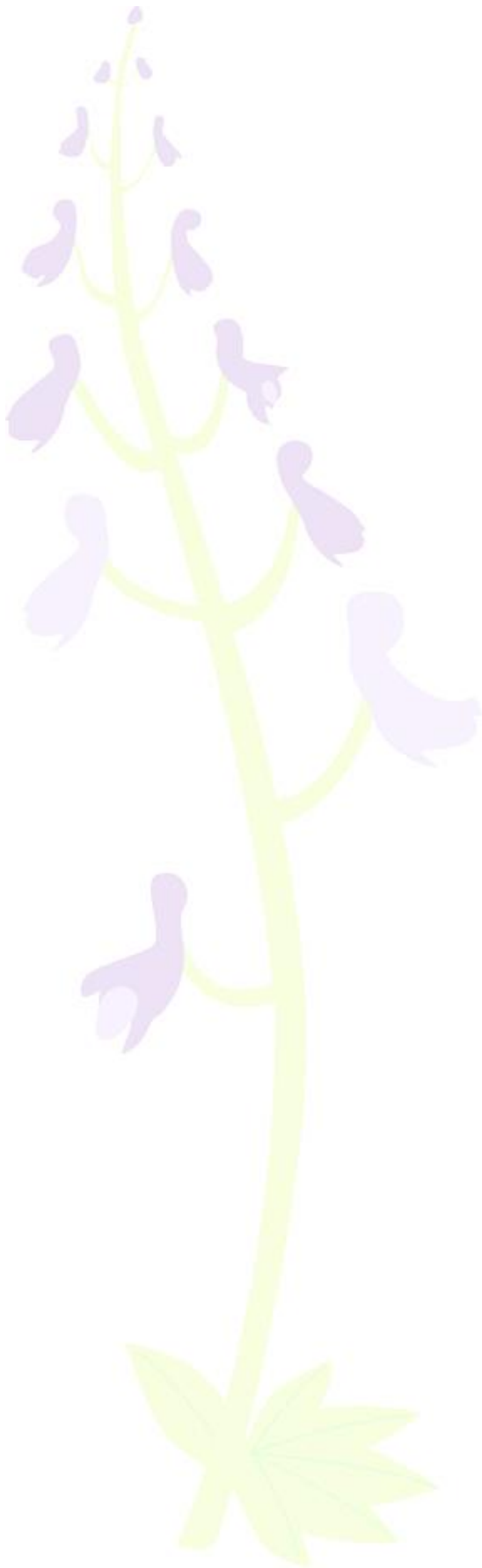
Tohmajärven kunnanhallitus esittää, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialue lykkää palvelustrategian käsittelyä 31.12.2023 saakka, jotta alueen kunnat, järjestöt, kuntalaiset ja kaikki, joille asialla on merkittäviä vaikutuksia, voivat saada kohtuullisen ajan tutustua aineistoon ja antaa asiasta lausuntonsa. Hyvinvointialueen tulee esitellä suunnitelmia alueen kuntalaisille ja järjestää kunnittaisia asukkaiden kuulemistilaisuuksia ennen päätöksentekoa.

Tohmajärven kunnanhallitus vastustaa hyvinvointialueen suunnitelmia palveluverkon supistamisesta. Tohmajärven kunnassa toimivan terveysaseman toimintaedellytykset tulee turvata jatkossakin.

Kunnanhallitus ymmärtää hyvinvointialueen paineen hillitä kustannuksia ja vastata henkilöstön saatavuusongelmiin. Niitä ei kuitenkaan ratkota viemällä tärkeimmät peruspalvelut niiden tarvitsijoiden ulottuvilta. Kunta on valmis etsimään kaikkia tyydyttäviä ratkaisuja ja kehittämään uusia toimintatapoja. Parhaat ratkaisut saadaan aikaan kuuntelemalla avoimin mielin palvelun tarvitsijoita, henkilöstöä sekä kuntien edustajia. Ylhäältä kaavamaisesti tehty ”karttajarjoitus”, jolta nyt esitellyt skenaariot näyttävät, ei ole minkään tahon etu. Kunnilla ja hyvinvointialueella on yhteiset asukkaat, joiden terveydestä ja hyvinvoinnista sekä palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta on huolehdittava yhteisvoimin. Siksi Tohmajärven kunnanhallitus pyytää Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ja kunnan välisiä todellisia neuvotteluja ennen päätöksentekoa.

Tohmajärvellä 8.5.2023

Tohmajärven kunnanhallitus

Kaupunginhallitus

§ 170

08.05.2023

Lieksan kaupungin lausunto Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, Siun Soten, palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista

Kaupunginhallitus 17.04.2023 § 146

Valmistelija

Hallintojohtaja

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen (Siun sote) tulevaisuuslautakunta pyytää lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista. Lausuntopyyntö on lähetetty Lieksan kaupungille ja muille sidosryhmille 13.4.2023 ja vastausaikaa on 2.5.2023 saakka.

Palvelustrategiassa määritetään sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen tavoitteet ja reunaehdot. Palveluverkkosuunnitelmassa määritellään, missä ja millä tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tuotetaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella. Palveluverkkosuunnitelmaa varten on laadittu erilaisia vaihtoehtoisia malleja siitä, millainen sosiaali- ja terveysasemien verkosto toteuttaisi hyvinvointialueen strategian tavoitteita palvelujen saatavuudesta, saavutettavuudesta ja oikea-aikaisuudesta, henkilöstön riittävydestä ja kustannusvaikuttavuudesta.

Hyvinvointialueen aluevaltuusto päättää palvelustrategian ja palveluverkkosuunnitelman hyväksymisestä kesäkuussa 2023. Palvelustrategian ja palveluverkkosuunnitelman luonnokset ovat luettavissa Siun soten verkkosivuilla <https://www.siunsote.fi/palvelustrategia>. Lausuntokierros on kaikille avoin.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus käy evästyskeskustelun lausunnon sisällöstä ja valtuuttaa kaupunginjohtajan antamaan lausunnon keskustelun pohjalta.

Keskustelun jälkeen kaupunginjohtaja muutti päätösehdotustaan.

Muutettu päätösehdotus

Kaupunginhallitus

- päättää pyytää hyvinvointialueelta lisää aikaa lausunnon antamiseen 9.5.2023 asti ja
- kiinnittää huomiota hyvään hallintomenettelyyn asian käsittelyssä ja perustelee lisääntymistä asianosaisen tosiasiallisella mahdollisuudella tulla kuulluksi asiassa.

Päätös

Kaupunginhallitus

- päätti pyytää hyvinvointialueelta lisää aikaa lausunnon antamiseen 9.5.2023 asti ja

- kiinnittää huomiota hyvään hallintomenettelyyn asian käsittelyssä ja

Kaupunginhallitus

§ 170

08.05.2023

perustelee lisäaikaesitystään asianosaisen tosiasiallisella mahdollisuudella tulla kuulluksi asiassa.

Merkittiin, että Tarja Kärkkäinen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tulevaisuuslautakunnan jäsenenä, Reijo Kortelainen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallituksen varajäsenenä ja Matti Taponen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallituksen 1. varapuheenjohtajana ilmoittivat olevansa esteellisiä ja poistuivat kokoushuoneesta asian käsittelyn ajaksi. Maija Riikonen toimi pöytäkirjantarkastajana tämän pykälän kohdalla.

Lisätietoja

Hallintojohtaja Sari Leinonen, p. 040 1044 005,
sähköposti sari.leinonen(at)lieksa.fi

Kaupunginhallitus 08.05.2023 § 170
303/00.04.00/2023

Valmistelija

Kaupunginjohtaja

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen (Siun sote) tulevaisuuslautakunta on päättänyt 26.4.2023 kokouksessaan lausuntoajan jatkamisesta 16.5.2023 saakka.

Lieksan kaupungin lausunto:

Yleistä

Lieksan kaupunki kiittää Pohjois-Karjalan hyvinvointialuetta lausuntoajan jatkamisesta ja mahdollisuudesta antaa lausunto palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista. Lieksan kaupungin vammaisneuvosto on kokouksessaan 3.5. antanut oman lausuntonsa vammaispalveluihin liittyen. Lausunnon sisältö on huomioitu Lieksan kaupungin lausunnossa.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia 2023-2038 on kunnianhimoinen ja tavoitteellinen suunnitelma sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen palveluiden laadukkaaksi järjestämiseksi ja tuottamiseksi Pohjois-Karjalassa. Palvelustrategian ja siihen liittyvien palveluverkkoskenaarioiden tausta-aineistona on käytetty monipuolista ja laajaa tilastoaineistoa, jonka pohjalta nykyistä palvelutarvetta ja palvelutarpeen muutosta tulevaisuudessa on arvioitu. Käytettävissä olevien resurssien osalta suunnitelmassa on tarkasteltu realistisesti henkilöstön määrää ja sen mahdollista kehitystä. Taloudellisten resurssien rajallisuuteen ja siitä seuraaviin toiminnan tehostamisen vaateisiin on kiinnitetty aineistossa hyvin huomiota. Tulevaisuuden mahdollisuuksista digitalisaation merkitys nousee suunnitelmassa perustellusti esiin.

Palvelustrategialuonnoksen päätavoitteet ovat hyviä ja kannatettavia. Palveluja tarvitsevan ihmisen ja hänen palvelukokemuksensa nostaminen tarkastelun ytimeen on ainoa toimiva tapa lähestyä sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä ja tuottamista. Palveluiden saatavuuden parantaminen

ja palveluihin pääsemisen nopeutuminen sekä yhteydenpidon helpottuminen ovat keskeisiä asiakaskokemukseen vaikuttavia tekijöitä, joita on hyvä hyvinvointialueen toiminnassa kehittää. Palveluiden vaikuttavuuden näkökulmasta palveluiden oikea-aikaisuus ja asiakkaan palvelutarpeen kokonaisvaltainen hoitaminen tuottavat parhaan asiakaskokemuksen ja vaikuttavuuden sekä pitkällä aikavälillä myös parhaimman kustannusvaikuttavuuden. Perusterveydenhuollon hyvä saavutettavuus ja vahva resurssointi sekä toimiva integraatio erikoissairaanhoidon on erityisen tärkeää kustannusvaikuttavuuden ja laadukkaan asiakaskokemuksen toteutumisessa. Sosiaalipalveluista erityistä huomiota on kiinnitettävä ikäihmisten palveluiden sekä mielenterveys- ja päihdepalveluiden toimivaan integroitumiseen perusterveydenhuoltoon. Liikkuvien palveluiden kehittäminen on kannatettava linjaus.

Digitaalisuuden mahdollisuudet palveluiden kehittämisessä ja saavutettavuuden parantamisessa on palvelustrategialuonnoksessa tuotu monipuolisesti esiin. Kokonaisarkkitehtuurin kehittämiseen liittyvät panostukset vaikuttavat tulevaisuuden näkökulmasta kannatettavilta. Henkilöstön mukaan ottaminen digitaalisten palveluiden järjestelmien sekä käyttöön ottamisen suunnittelussa ja päättämisessä on sitoutumisen ja henkilöstön työtyytyväisyyden kannalta tärkeää, koska asiakkaiden lisäksi henkilöstö käyttää järjestelmiä jatkuvasti. Henkilöstön työtyytyväisyyden huomioiminen palveluprosessien kehittämisessä ja digitaalisten palveluiden käyttöön ottamisessa on tärkeää myös siksi, että työntekijät sitoutuvat Pohjois-Karjalan hyvinvointialueeseen työnantajana tilanteessa, jossa henkilöstön saataavuus ja pysyvyys on hyvinvointialueen tulevaisuuden kannalta keskeinen kriittinen menestystekijä.

Pohjoiskarjalaisten digitaalisia palveluita käyttävien ihmisten kannalta on tärkeää huomata, että palveluiden käyttämiselle on olemassa riittävä tuki kaikkialla hyvinvointialueella. Koska kaikkialla harvaan asutuilla alueilla ei ole tarvittavia tietoteknisiä yhteyksiä, on digitaalisten palveluiden käyttämiselle oltava olemassa myös asiointipisteitä, joissa asiakkaat voivat käyttää digitaalisia palveluita. Digitaalisiin palveluihin nojaavan palvelutuotannon kehittämisessä on otettava huomioon Pohjois-Karjalan alueen eriytynyt väestörakenne, jossa valmiudet ja mahdollisuudet esimerkiksi Joensuun seudulla digitaalisten palveluiden käyttöön ovat paremmat kuin harvaan asutuilla ikärakenteeltaan ja sosioekonomiselta asemaltaan heikommassa asemassa olevilla alueilla. Digitaalisten palvelujen käytön kehittämisen näkökulmasta on myös merkityksellistä, että fyysisten lähipalveluiden saavutettavuus on Joensuun seudulla parempi kuin harvaan asutuissa reunakunnissa. Suurimman vaikuttavuuden saamisen kannalta voisi olla tarkoituksenmukaista panostaa tämän takia erityisen paljon digitaalisten palveluiden käyttämisen tukeen ja asiointipisteisiin harvaan asutuissa reunakunnissa.

Kuntien kanssa tehtävän yhteistyön kannalta palvelustrategialuonnoksessa tehtävä sopimus ja siinä sovittava tehtäväjako on kannatettava ajatus. Samoin terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi otettava palvelukonsepti. Palvelukonseptin ja siihen liittyvät yhdyspinnat kannattaisi käydä yhteisesti läpi kuntien kanssa. Erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota perhepalveluiden kokonaisuuteen, jossa oppilas- ja opiskelijahuolto, ennalta ehkäisevät

ja korjaavat perhepalvelut tulisi saada mahdollisimman tehokkaasti yhdistettyä kuntien tarjoamiin varhaiskasvatuksen, opetuksen ja vapaa-ajanpalveluihin. Kunnat ovat alueellaan keskeisiä turvallisuusviranomaisia. Kuntien tulee pystyä hoitamaan tehtävänsä ja turvata asukkaiden hyvinvointi ulkoisen tai sisäisen toimintaympäristön häiriöistä, uhkista ja riskeistä huolimatta. Kokonaisturvallisuutta hallitaan muun muassa varautumissuunnittelun sekä paikallisen turvallisuussuunnittelun avulla. Tätä suunnittelua hyvinvointialue ja erityisesti pelastustoimi tukee. Ottaen huomioon kuntien keskeisen roolin alueellaan sen asukkaiden turvallisuudesta huolehtimisessa on hyvinvointialueen palvelustrategiassa kiinnitetty liian vähän huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen yhteensovittamiseen kuntien valmiussuunnittelun kanssa.

Palvelustrategian ja palveluverkkoskenaarioiden tarkka arvioiminen olisi edellyttänyt valittujen linjausten vaikutusarvioinnin. Sitä ei strategian tausta-aineistossa ollut käytettävissä. Asian jatkovalmistelussa olisi kiinnitettävä huomiota ja tehtävä arviointeja myös toimenpiteiden vaikutuksista ennen päätösten tekemistä.

Lieksan kaupungin alueella järjestettävät palvelut

Lieksan kaupunki pitää kannatettavana linjausta, jossa Lieksassa on laajan palvelun sosiaali- ja terveysasema. Ottaen huomioon lieksalaisten palvelutarpeen ja ikärakenteen sekä pitkät etäisyydet laajan palvelun sosiaali- ja terveysaseman sijaitseminen Lieksassa on ainoa perusteltavissa oleva vaihtoehto. Laajan palvelun sosiaali- ja terveysaseman toimivuuden kannalta Lieksan kaupunki pitää tärkeänä, että asemalla on perusterveydenhuollossa ylilääkäri. Fyysisten ja toimivien tilojen lisäksi lääkäreiden saataavuuden edistämässä asemalla työskentelevällä ylilääkärillä on merkittävä rooli. Röntgenkuvaus, kuvantamisen mahdollisuudet sekä laboratoriopalvelut osana sosiaali- ja terveysasemaa mahdollistavat laadukkaat asiakaslähtöiset palvelut. Terveyskeskuksen vuodeosaston koon on oltava suhteessa asiakastarpeeseen riittävän suuri, Lieksassa vähintään 25 paikkaa. Ottaen huomioon pitkät etäisyydet Lieksasta Joensuuhun on ilta- ja viikonloppuvastaanoton jatkuminen perusteltua ja pyrittävä kaupungissa turvaamaan myös tulevaisuudessa.

Palveluskenaarioihin liittyen Lieksan kaupunki haluaa kiinnittää huomiota Kolin ja siihen liittyvän Ahmovaaran alueen kehitykseen. Kolin kylälle on parin viime vuoden aikana alkanut kehittyä uutta matkailuun perustuvaa liiketoimintaa ja siihen liittyviä merkittäviä investointeja sekä matkailumaajoittumiseen että asumiseen. Alueella vierailevien matkailijoiden määrä ja viipymä on huomattavasti lisääntynyt ja tulee tulevaisuudessa lisääntymään edelleen. Jos Kolin ja Ahmovaaran alueen kehitys toteutuu Kolin matkailuvision 2050 mukaisesti, kasvaa alueen palvelutarve merkittävästi nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Erityisesti tarve tulee koskemaan terveyspalveluja ja ensihoitoa, pelastustoimea ja perhepalveluja. Palveluverkkoskenaariossa tulisi ottaa huomioon alueen mahdollinen kehitys ja miettiä liikkuvien palveluiden lisäksi muita palvelutuotantoon liittyviä toteutusvaihtoehtoja Kolin kylän ja Ahmovaaran kylän alueilla.

Kaupunginhallitus

§ 170

08.05.2023

Lieksan kaupunki pitää tärkeänä, että palvelustrategiassa tullaan turvaamaan ikäihmisten ja vammaisten mahdollisuus asua kotipaikkakunnallaan ja saada sieltä riittävät sekä tarkoituksenmukaiset palvelut. Ikäihmisten palveluasumisen tarve Lieksassa on tilastojen mukaan hieman kasvava. Osa ikäihmisten palveluasumisessa käytettävistä kiinteistöistä on elinkaarensa loppupuolella ja jäänevät lähivuosina pois käytöstä. Tilanne vammaisten palveluasumisen ja päivätoiminnan suhteen on samankaltainen. Vammaisten kuten ikääntyneidenkin osalta on huolehdittava siitä, että sosiaali- ja terveyspalveluita tarvitsevat lieksalaiset saavat asua kotipaikkakunnallaan lähellä omaisiaan ja tarvitsemiaan tukiverkostoja. Lieksan kaupunki on halukas omalta osaltaan edistämään muun muassa tarvittavien investointien toteuttamista tavoitteeseen pääsemiseksi. Vammaisten palveluissa kuljetus- ja avustajapalvelujen oikein suunnattu ja riittävä käyttö on ennalta ehkäisevänä palveluna tarkoituksenmukaista turvata asiakkaiden toimintakyvyn säilyttämiseksi. Vammaisten elämänlaadun ylläpitämisen lisäksi oikein kohdennetulla resurssilla ehkäistään kohderyhmän ohjautuminen raskaampiin ja kalliimpiin asumisen palveluihin.

Esittelijä Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus Kaupunginhallitus päättää antaa esityslistan tekstin mukaisen lausunnon Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, Siun Soten, palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista.

Esittelijä vs. kaupunginjohtaja

Päätösehdotus Kaupunginhallitus päättää antaa esityslistan tekstin mukaisen lausunnon Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, Siun Soten, palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista.

Päätös Kaupunginhallitus päätti antaa esityslistan tekstin mukaisen lausunnon Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen, Siun Soten, palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista.

Merkittiin, että Tarja Kärkkäinen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tulevaisuuslautakunnan jäsenenä, Reijo Kortelainen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallituksen varajäsenenä ja Matti Taponen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallituksen 1. varapuheenjohtajana ilmoittivat olevansa esteellisiä ja poistuivat kokoushuoneesta asian käsittelyn ajaksi.

Lisätietoja Kaupunginjohtaja Jarkko Määttänen, p. 040 1044 001, sähköposti jarkko.maattanen(at)lieksa.fi

Jakelu Siun Soten turvallisuuslautakunta

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa Lieksan kaupungissa

08.05.2023

Sari Pennanen, asianhallintasihteeri

Kaupunginhallitus

§ 170

08.05.2023

Pöytäkirjan nähtäväksi asettaminen

9.5.2023 yleiseen tietoverkkoon www.lieksa.fi-sivulle

Tiedoksianto asianosaiselle

Päätös on

☐	Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä
☐	Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan
☒	Lähetetty sähköpostilla
☐	Luovutettu asianosaiselle kirjallista todistusta vastaan
☐	Muulla tavalla, miten

Asianosaiset: _____

Paikka, päivämäärä ja tiedoksiantajan allekirjoitus

Lieksa 9.5.2023

Sari Pennanen, asiantuntijasihteeri

Vastaanottajan allekirjoitus, jos luovutettu

Kaupunginhallitus

§ 170

08.05.2023

Muutoksenhakuohje koskee pykälää: § 170

MUUTOKSENHAKUKIELTO

Oikaisuvaatimusta tai kunnallisvalitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

- vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)
- virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)
- etuusto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)

Juuan kunta

Päätös
Yleinen päätös

Nro 18/2023

Viranhaltija
Kunnanjohtaja

Päiväys
16.05.2023

Asianumero
158/01.01.01.01/2023

Juuan kunnan lausunto Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista

AIHE

Lausunto asiaan 749/00.01.02.00/2022 liittyen

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen/Siun soten tulevaisuuslautakunta on pyytänyt alueensa sidosryhmiltä kirjallista lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista.

Lausunto pyydetään lähettämään Siun soten kirjaamoon osoitteeseen kirjaamo@siunsote.fi.

Vastausaika: 13.4.-2.5.2023.

AIEMMAT VAIHEET

Juuan kunta on pyytänyt lisää aikaa lausunnon antamiseen 30.8.2023 saakka. Kunta on tuonut esiin huolensa siitä, ettei hyvinvointialueen lausunnon antamiseen annettu määräaika täytä hallintolaissa säädettyä edellytyksiä riittävästä ajasta. Hallintolain (2003/434) 33 §:ssä säädetään, että asiakirjan täydentämistä, selityksen antamista ja selvityksen esittämistä varten on asetettava asian laatuun nähden riittävä määräaika.

Kunta on tuolloin todennut, että lausunnon antamiseen on varattu vain 12 täyttä työpäivää lausuntopyyntöön saapuessa Pohjois-Karjalan kuntien kirjaamoon iltapäivällä 13.4.2023. Ottaen huomioon asian laadun ja vaikuttavuuden, asetettua määräaikaa ei ole pidettävä riittävänä. Kunta on tuolloin myös korostanut, ettei aineisto tällä tarkkuudella ole ollut aiemmin kuntien ja muiden tahojen saatavilla. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen infokierroksilla kevään 2023 aikana aineistoa ei ole esitelty. *Palveluverkko – palvelujen tuottamisen määritelmät ja kriteerit* -asiakirja on esimerkiksi laadittu vasta 3.4.2023.

Kunta on jo aiemmin pyrkinyt kiinnittämään hyvinvointialueen huomion hallintolaissa säädettyjen hyvän hallinnon periaatteiden noudattamiseen päätöksessään 24.10.2022 § 325. Tuolloin hyvinvointialueen tarkastuslautakunta siirsi röntgenlaitteita koskevan asian Siun Soten toimielimelle tilanteessa, jossa Siun Sote kuntayhtymän toiminta oli päättymässä alle kahden viikon sisällä eikä sääntömääräisiä kokouksia toimielimillä enää ollut. Juuan kunnanhallitus uusi lausuntopyyntönsä tämän seurauksena samansisältöisenä. Kun lopulta aluehallitus käsitteli asian, aluehallituksen päätökseen liitettiin muutoksenhakukielto. Päätökseen olisi tullut liittää muutoksenhakuosoitus, sillä hallintoasia tuolloin lopullisesti päätettiin eikä asiaa edelleen saatettu valtuustolle.

Käsillä olevaan asiaan liittyen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tulevaisuusvaliokunta ei ole myöntänyt lisää aikaa.

Varsin pian ja aiemmasta päätöksestään poiketen tulevaisuuslautakunta päätti kuitenkin myöntää Pohjois-Karjalan kunnille lisäaikaa 16.5.2023 saakka.

Tämän muutoksen seurauksena Juuan kunta lausuu asiasta.

LAUSUNTO

Lausunto prosessia koskien

Juuan kunta toteaa lausuntonsa aluksi näkemyksensä prosessista.

Hallintolain 32 §:ssä säädetään, että lausuntoa tai muuta selvitystä koskevassa pyynnössä on yksilöitävä, mistä erityisistä seikoista selvitystä on esitettävä.

Tulevaisuusvaliokunta ei ole yksilöinyt mistä erityisistä seikoista lausuntoa pyydetään. Lausuntopyyntö on laadittu siten, että lausuntoa pyydetään mitä ilmeisemmin palveluverkosta ja strategiasta kokonaisuudessaan. Ottaen huomioon esitetyn aineiston laadun ja laajuuden, lausuntopyyntössä tulisi yksilöidä ne kohdat, joista lausunto erityisesti halutaan.

Hyvinvointialueen tulevaisuusvaliokunta on myöhemmin tuonut esiin, sen että kuulemisessa olisi kysymys hallintolain 41 §:ssä säädetystä vaikuttamisesta. Tältä osin Juuan kunta toteaa, että hallintolakia koskevassa hallituksen esityksessä ratkaisutoimenpiteen kohteena oleva asia olisi yksilöitävä keskeisiltä osiltaan ja samalla ilmoituksessa olisi selitettävä, mistä asiasta on kysymys ja minkälaiset ratkaisun kohteena olevien asemaan liittyvät vaikutukset saattavat olla.

Juuan kunta huomauttaa, ettei aineisto sisällä lainkaan välttämättömiä vaikutusarvioita väestöön, henkilökuntaan, kiinteistöjen käyttöasteisiin taikka muita asian ratkaisemisen kannalta oleellisia tietoja, joista olisi tullut lähettää kuulemispyyntö.

Esimerkiksi nyt luonnoksissa tuodaan esiin terveysasematoimintojen alasajo Valtimolla, Rääkkylässä, Tohmajärvellä ja Polvijärvellä sekä useilla muilla paikkakunnilla. Toimenpiteillä on merkittäviä vaikutuksia ihmisten asumiseen, matkustamiseen, hoidon saatavuuteen sekä vasteaikoihin. Kunta ei voi haluamassaan laajuudessa lausua asiasta, sillä myös toisen kunnan maantieteellisellä alueella tapahtuvat palveluverkkomuutokset vaikuttavat toisen kunnan alueella tapahtuviin toimintoihin. Esimerkiksi mikäli Juuan terveysaseman palvelutasoa supistettaisiin, tällä olisi vaikutuksensa laajan palvelun sosiaali- ja terveydenhuollon asemiin.

Hallintolain 41 §:n 1 momentissa säädetään, että jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Edelleen hallintolain 41 §:n 2 momentissa säädetään, että asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Tulevaisuusvaliokunta on antanut luvan välittää lausuntopyyntöä eteenpäin ja avannut asukkaille verkkokyselyn.

Juuan kunnan näkemyksen mukaan nimenomaan hyvinvointialueen olisi tullut varata asukkaille ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötahoille hallintolain 41 §:n mukainen mahdollisuus siten kuin hyvinvointialueesta annetun lain (2021/611) 34 §:n 1 momentissa säädetään. Asiakkaille ja Siun soten henkilökunnalle suunnattu verkkokysely on ollut auki 2.5.2023 saakka. Kunta korostaa, etteivät palveluiden käyttäjät saa verkkokyselyn kautta tasapuolisesti tietoa esitetystä aineistosta, eikä heillä siten ole mahdollisuutta tulla kuulluksi. Esimerkiksi avoimia yleisötilaisuuksia nyt saatavilla olevasta aineistosta ei ole järjestetty. Näin siitä huolimatta, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelmalla ja palvelustrategialla on huomattavia vaikutuksia perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien toteutumiseen ja tämä tulee huomioida kuulemismenettelyssä kokonaisuudessaan.

Prosessuaalisiksi haasteiksi on siten luettava kuulemisen yksilöimättömyys, riittämätön aika kuulemiseen lisäajasta huolimatta sekä se, ettei kuuleminen ole vähäistä suuremmalla todennäköisyydellä tavoittanut hallintolain tarkoittamaa väestöä.

Lausunto substanssia koskien

Valmisteluasiakirjoista ilmenee, että tavoite- ja tahtotila sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden parantamiseen on hyvä. Kunnan näkökulmasta on tärkeää pyrkiä turvaamaan Pohjois-Karjalan hankalassa taloudellisessa resurssitilanteessa palvelut mahdollisimman hyvin. Palvelutaso heikkenee, ellei rakenteellisia muutoksia voida tehdä. Lisäksi osa maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon kohteista vaatii kriittistä tarkastelua, sillä etenkin kiinteistöjen osalta kulut ovat suuria ja niiden käyttöastetta tulisi edistää. Osa käytettävistä kiinteistöistä on elinkaarensa loppupuolella ja jäävät lähivuosina pois käytöstä. Juuan kunta on halukas omalta osaltaan edistämään muun muassa tarvittavien investointien toteuttamista tavoitteeseen pääsemiseksi. Investoinnit tulisi yleisesti ottaen suunnitella yhdessä maakuntien kuntien kanssa.

Talouteen liittyen Juuan kunta huomauttaa, että valmistelun pohjana olevassa asiakirjassa todetaan, että keskeinen tavoite on palvelutuotannon uudistaminen kustannusten kasvun hillitsemiseksi. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole lainkaan esitetty arvioita esitettyjen toimien kustannusvaikutuksista.

Tältä osin palvelustrategiaa ei voida arvioida.

Lisäksi palvelujen tuottamisen määritelmien ja kriteerien tulkintaa ja analysointia varten tarvittavia tilastotietoja ei ole saatavilla, jonka perusteella kunnissa pystyttäisiin tekemään saatavuus- ja vaikuttavuusanalyysejä.

Myöskään tältä osin palvelustrategiaa ei voida arvioida.

Näistä huolimatta keskeisenä ja yleisenä huomiona Juuan kunta sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta esittää, että vähintään nykyiset palvelut tulee turvata jatkossakin. Lisäksi akuuttivastaanotto tulee säilyttää jo potilasturvallisuuden vuoksi riittävillä aukioloajoilla. Aukioloaikojen pidentämistä arkisin tulee harkita, sillä se vähentäisi ruuhkia toisaalla. Röntgen ja erikoislääkäripalvelut tulee säilyttää Juuan terveysasemalla. Röntgenin merkitys lääkäreiden saatavuuteen on suuri ja vähentää kuvantamisiin matkustamista.

Palveluverkko – palvelujen tuottamisen määritelmät ja kriteerit 3.4.2023 - asiakirjan perusteella on epäsuoraan havaittavissa, että perusmuotoisella sote-asemalla ei mitä ilmeisemmin tarkoiteta nykyisen kaltaista terveysasemaa tai vuodeosastoa. Terveysasemalla olisi vain sairaanhoitajan vastaanotto, ja neuvola- sekä lääkäripalveluja joinakin päivinä viikossa ja jotka olisivat pääasiassa etänä. Hyvinvointialue tulisi ilmeisemmin vahvistamaan vain tämän tasoiset palvelut Juuan kunnassa.

Tällaista palvelutasoa ei ole pidettävä kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta riittävänä.

Keskeinen haaste liittyykin siihen, ettei hyvinvointialueen valmistelu ole huomionnut kansalaisten perusoikeudellisia kysymyksiä vaan tarkastelee kysymystä pääasiallisesti talouden näkökulmasta. Eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri ovat toistuvasti ottaneet sen kannan, jonka mukaan taloudelliset resurssit eivät voi olla peruste perustuslaissa säädettyjen oikeuksien leikkaamiselle. Se, että suunnitelmat tähtäävät kustannusten hillitsemiseen on sinänsä hyvä asia.

Juuan kunta pitää keskeisenä huomiona sitä, että palvelustrategiassa tullaan turvaamaan ikäihmisten ja vammaisten mahdollisuus asua kotipaikkakunnallaan ja saada sieltä riittävät sekä asianmukaiset palvelut. Mikäli lähipalvelut siirretään toisaalle, tämä tavoite ei tule toteutumaan. Vammaisten kuten ikääntyneidenkin osalta on huolehdittava siitä, että sosiaali- ja terveyspalveluita tarvitsevat saavat asua kotipaikkakunnallaan lähellä omaisiaan ja tarvitsemiaan tukiverkostoja. Vammaisten elämänlaadun ylläpitämisen lisäksi oikein kohdennetulla resurssilla ehkäistään kohderyhmän ohjautuminen raskaampiin ja kalliimpiin asumisen palveluihin. Erityisryhmien saatavilla tulee olla lähipalveluita. Nämä ovat niitä ryhmiä, jotka kärsivät eniten palvelujen keskittämisestä.

Juuan kunta pitää tärkeänä, että palvelustrategiassa kiinnitetään huomiota perhepalveluiden kokonaisuuteen, jossa oppilas- ja opiskelijahuolto, ennalta ehkäisevät ja korjaavat perhepalvelut tulisi saada mahdollisimman tehokkaasti yhdistettyä kuntien tarjoamiin varhaiskasvatuksen, opetuksen ja vapaa-ajanpalveluihin.

Juuan kunnan näkemyksen mukaan liikkuvien palvelujen painotusta tulisi tarkastella kriittisesti. Liikkuvuuden lisääminen voi olla vaihtoehtoinen lisä työssä, mutta ajatus perustuu pitkälle oletukseen siitä, että henkilöstö on valmis matkustamaan. Työturvallisuuden näkökulmasta tässä on omat haasteensa.

Suuri haaste on myös alueellinen eriarvoistuminen.

Tällä hetkellä yksityistä palveluntuotantoa on saatavilla vain Joensuussa sekä muutamalla muulla paikkakunnalla. Perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädetään, että julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Nyt esitetyssä mallissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita keskitetään niille paikkakunnille, jossa toimii yksityiset palveluntuottajat ja palveluita vähennetään niiltä paikkakunnilta, jossa yksityistä vaihtoehtoa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluille ei ole.

Juuka on pinta-alaltaan laaja ja harvaan asuttu, joka osaltaan aiheuttaa painetta palveluiden saavutettavuudelle. Juuan läntisistä osista tulee matkaa Juuan taajamaan 45 km, Nurmekseen jopa 85 km. Sama koskee eteläisen Juuan sivukylillä Tuopanjokea ja Kuhnustaa.

Juussa on runsaasti ikäihmisiä, vammaisia sekä vähävaraisia lapsiperheitä, joilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia matkustaa toisaalle maakuntaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Paikkakunnalla fyysisesti työskentelevä lääkäri palvelisi paremmin kuntalaisten tarpeita kokeneiden hoitajien tuntiessa potilaat. Yhdellä käynnillä tulisi selvittää mahdollisimman moni asia ja myös laboratoriopalvelut tulisi olla Juussa. Ennaltaehkäisevällä palveluilla sekä ajoissa hoitoon pääsyllä voidaan edesauttaa ikääntyvän kotona asumista mahdollisimman pitkään. Jos esimerkiksi tuki- ja liikuntaelinsairaudet jäävät hoitamatta tai ajoissa havaitsematta voi yksilön toimintakyky heiketä siinä määrin, ettei itsenäinen asuminen onnistu.

Juuan kuntalaisten osalta kunta korostaa, ettei julkista liikennettä Nurmeksen ja Joensuun suuntiin ole tarjolla niin, että akuuttiin tai vähemmänkään akuuttiin hoitoon pääsy olisi ongelmaton. Välimatkat ovat suuria ja Juuan länsiosasta matkaa lähimpään laajan palvelun sosiaali- ja terveydenhuollon asemaan tulisi lähemmäs 80 kilometriä. Tästä syystä johtuen Juuan terveysaseman palvelutaso on pidettävä hyvänä, ja joka käsittäisi lähilääkäripalvelut riittävällä kiirevastaanotolla. Myös suunterveydenpalveluiden säilyminen Juussa on erittäin tärkeää.

Jos asiaa tarkastellaan työväestön osalta, kesken työpäivän tapahtuva lääkärikäynti toisaalle maakuntaan vie merkittävän osan työpäivästä, vaikka kyseessä ei olisi suurikaan toimenpide. Etusijan saavatkin niiden kuntien työväestö ja työnantajat, jotka toimivat lähellä fyysisiä palveluita.

Lähipalveluiden supistamista on pidettävät perustuslain kannalta erittäin haasteellisena.

Lisäksi hyvinvointialueelle on erikseen säädetty velvollisuus vastata hyvinvointialueen asukkaana laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta (Laki hyvinvointialueesta 7 §:n 1 momentti).

Osaratkaisuna hyvinvointialue korostaa digitaalisia palveluita. Tässä on tärkeää huomata, että kaikkialla harvaan asutuilla alueilla ei ole tarvittavia tietoteknisiä

yhteyksiä. Näin ollen digitaalisten palveluiden käyttämiselle oltava olemassa myös asiointipisteitä sekä neuvontaa. Esimerkiksi etä- ja liikkuvien palvelujen varaan ei tule jättää iäkkäitä, monisairaita ja heikossa taloudellisessa asemassa olevia ihmisiä, joilla ei välttämättä ole myöskään kykyä toimia digitaalisessa ympäristössä.

Palveluskenaarioihin liittyen Juuan kunta haluaa kiinnittää huomiota Kolin ja siihen liittyvän Ahmovaaran alueen kehitykseen. Kolin matkailualueelle on parin viime vuoden aikana alkanut kehittyä uutta matkailuun perustuvaa liiketoimintaa ja siihen liittyviä merkittäviä investointeja. Alueella vierailevien matkailijoiden määrä ja viipymä on huomattavasti lisääntynyt ja tulee tulevaisuudessa lisääntymään edelleen. Jos Kolin ja Ahmovaaran alueen kehitys toteutuu Kolin matkailuvision 2050 mukaisesti, kasvaa alueen palvelutarve merkittävästi nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Erityisesti tarve tulee koskemaan terveyspalveluja ja ensihoitoa, pelastustoimea ja perhepalveluja. Palveluverkkoskenaariossa tulisi ottaa huomioon alueen mahdollinen kehitys ja miettiä liikkuvien palveluiden lisäksi muita palvelutuotantoon liittyviä toteutusvaihtoehtoja Kolin kylän ja Ahmovaaran kylän alueilla.

Lisäksi pelastustoimen ja ensihoitopalvelun toimivuus on ehdoton edellytys reuna-alueilla. Palvelustrategiassa ja palveluverkkosuunnitelmassa esitetyt muutokset harva-alueiden sote-asemaverkostossa, joista johtuu terveyspalveluiden siirtyminen kauemmaksi asiakkaasta, aiheuttaa painetta ensihoitopalveluiden tehtävämäärien lisääntymiseen.

Yhteenvedona todettakoon, että käsillä olevassa asiassa kyse on perustuslain (1999/731) 6 §:ssä säädetystä yhdenvertaisuudesta sekä 22 §:ssä säädetystä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Esitetyt toimenpiteet mitä todennäköisemmin jouduttavat maaseutumaisen kuntien tyhjentyä veto- ja pitovoiman vähentyessä, eriarvoistavat maakunnan eriosissa asuvia ihmisiä ja pitävät sisällään ratkaisuvaihtoehtoja, joiden kustannuksia tai vaikuttavuuksia ei voida arvioida. Lisäksi kuulemiskierros pitää sisällään lukuisia juridisia haasteita itse menettelyä koskien.

Näiden edellä mainittujen seikkojen johdosta Juuan kunta esittää, että palvelustrategia ja palveluverkkosuunnitelma palautetaan takaisin valmisteluun.

Kunnanhallituksen puolesta,

Juuassa 16.5.2023

Kunnanjohtaja

Henri Tanskanen

Juuan kunta

Päätös
Yleinen päätös

Nro 18/2023

Viranhaltija
Kunnanjohtaja

Päiväys
16.05.2023

Asianumero
158/01.01.01.01/2023

Päätös julkaistu tietoverkossa www.juuka.fi Pvm 16.5.2023

Allekirjoitus Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti.
Hyväksyjä: Kunnanjohtaja Henri Tanskanen 16.05.2023.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Kunnanhallitus
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Lisätietoja päätöksestä antaa Kunnanjohtaja

MUUTOKSENHAKUKIELTO

Peruste Koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalain 136 §:n nojalla tästä päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta.

